

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ**

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ & ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

ΓΑΒΡΙΗΛΟΓΛΟΥ ΡΑΧΗΛ

ΑΕΜ.1241

ΤΟ ΔΙΑΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΕΡΓΙΑ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Σοφία Τσαντηράκη, Δικηγόρος- Εκπαιδευτικός

Θεσσαλονίκη, 2014

Υπεύθυνη δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Συνεταιριστικών Οργανώσεων & εκμεταλλεύσεων του ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
1.1 Εργατική Πρωτομαγιά:	8
Τα γεγονότα του Σικάγο:	9
1.2 Η ιστορία της 8ωρης εργασίας:	10
Το οκτάωρο ως παγκόσμιο αίτημα:	11
1.3 Το δικαίωμα της απεργίας στην Ελλάδα:	13
1.4 Η εργατική Πρωτομαγιά στην Ελλάδα:	15
1.5 Το 8ωρο στην Ελλάδα:	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Η ΑΠΕΡΓΙΑ, ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	20
3.1 Κήρυξη απεργίας:	21
Προσωπικό ασφαλείας	21
Η απεργία των δημοσίων υπαλλήλων	21
Περιεχόμενο της απεργίας	22
Φορείς	22
Αποδέκτες	23
3.2 Αιτίες απεργίας	24
3.2 Διεθνείς εγγυήσεις	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:	26
4.1. Ανάλογα με το άμεσο αποτέλεσμα που επιδιώκει:	26
Η κλασική μορφή: Η διεκδικητική απεργία:	26
Προειδοποιητική απεργία	26
Απεργία διαμαρτυρίας	27
4.2. Ανάλογα με την τακτική που ακολουθείται:	27
Μερική και περιστροφική (ή εκ της περιτροπής) απεργία:	27
Διαλείπουσα απεργία & στάσεις εργασίας:	28
Λευκή απεργία	28
4.3. Ανάλογα με τον φορέα που αναλαμβάνει την ευθύνη της:	29
Συνδικαλιστική απεργία:	29
Μη συνδικαλιστική(ή «αδέσποτη» απεργία)	29
4.4. Ανάλογα με τον αποδέκτη των αιτημάτων της	29
Πολιτική απεργία	29
Εργασιακή-Πολίτικη απεργία:	30
Απεργία αλληλεγγύης:	30
4.5. Ανάλογα με την διάρκειά της	31
4.6 Ανάλογα με την έκτασή της:	31
4.7 Φορείς και αποδέκτες του δικαιώματος:	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:	34
Γενική οροθετική ρήτρα του άρθρου 5 του Συντάγματος:	34
Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος:	35
5.1 Τάσεις	36
5.2 Συλλογικές διαπραγματεύσεις	38
5.3 Διαιτησία	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	40
Οι Συνταγματικοί περιορισμοί	40
Νομοθετικοί περιορισμοί - επιφύλαξη νόμου	40
Η αναστολή του δικαιώματος της απεργίας- το άρθρο 48	42
Πολιτική επιστράτευση των απεργών	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 - ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 - ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ	45
ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	46
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	47
Η εργατική νομοθεσία στην Ελλάδα, σήμερα	47

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δημητρόπουλος. Α., 2008, Συνταγματικά Δικαιώματα γενικό μέρος, τόμος γ΄, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη**
- Δαντάλογλου. Π.Δ., 2005, Ατομικά Δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα, τόμος β, Κομοτηνή**
- Καρακατσάνης. Α., 1992, Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1992**
- Κουκιάδης. Ι., 1997, Εργατικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1997**
- Λεβέντης. Γ., 1996, Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο 24, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα**
- Λεκκέα. Σ.Γ., 2002, Απεργία – εισαγωγή - μελέτες - νομολογία 1980-2—1, νομική βιβλιοθήκη**
- Ληξουριώτης. Ι., 1986, Το δικαίωμα της απεργίας. Συμβολή στη μελέτη της ένταξης του δικαιώματος της απεργίας στην ελληνική έννομη τάξη, εργατικό δίκαιο, τόμος 45**
- Ληξουριώτης. Ι., 1987, Ο σκοπός του δικαιώματος της απεργίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1987**
- Ληξουριώτης. Ι., 1988, Δικαίωμα απεργίας και προσωπικό ασφαλείας, Εργατικό Δίκαιο, τόμος 47**
- Παπασταύρου. Δ., 1995, Απεργία (Σχόλια στα άρθρα 19-22 Ν.1264/1982), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1995**
- Συγγραφική ομάδα εγκυκλοπαίδειας Πάπυρος Larousse Britannica, τόμος 10ος**
- Συγγραφική ομάδα εγκυκλοπαίδειας Επιστήμη & ζωή τόμος 19^{ος} , σχετικά με την απεργία, σαν ορισμό & έννοια, νομοθετική ρύθμιση για την απεργία & δικαίωμα στην άσκησή της**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή, έγινε μια προσπάθεια προσέγγισης μιας πραγματικότητας που είναι ιδιαίτερα επίκαιρη: Το δικαίωμα των εργαζομένων στην απεργία. Ξεκινώντας από την ιστορική αναδρομή των γεγονότων της 1ης Μαΐου το 1886, προχωράμε στην ιστορία της θεσμοθέτησης του οκταώρου και κατόπιν στην εργατική πρωτομαγιά στην Ελλάδα το 1893. Μετά την αναφορά στην συνδικαλιστική ελευθερία και την τριτενέργεια, συναντάμε το δικαίωμα των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα. Διακρίνουμε τα είδη και τις μορφές της απεργίας καθώς τους περιορισμούς και τις οριοθετήσεις του δικαιώματος. Ολοκληρώνεται το θέμα με τις συνέπειες της απεργίας και την αναφορά στην ανταπεργία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αν θα αναζητούσαμε σε ένα λεξικό βιβλίο την έννοια της απεργίας, θα συναντούσαμε τον ορισμό της ως «αποχή από την εργασία , προσωρινή διακοπή εργασίας από ομάδες εργατών (ή υπαλλήλων , επαγγελματιών, φοιτητών) με σκοπό την αποδοχή των αιτημάτων τους ή την απλή εκδήλωση διαμαρτυρίας». Ένας περισσότερο «νομικός» ορισμός της απεργίας είναι «η συλλογική αποχή των εργαζομένων από την εργασία τους η οποία αποφασίζεται από τις νόμιμες συνδικαλιστικές οργανώσεις τους και έχει ως σκοπό την προστασία των οικονομικών, εργασιακών, συνδικαλιστικών και ασφαλιστικών συμφερόντων των εργαζομένων» (Επιστήμη και Ζωή).

Η απεργία ως οργανωμένη άρνηση των υπαλλήλων να εργαστούν, αποτελεί ένα από τα μέγιστα μέσα πάλης του εργατικού κινήματος ανά την υφήλιο. Ουσιαστικά οι εργαζόμενοι «πλήττονται» από την ίδια την απεργία καθώς δεν τους καταβάλλεται μισθός για όσες ημέρες απεργούν. Πλήττονται όμως και οι εργοδότες-και αυτή είναι η αξία της-καθώς χάνεται η υπεραξία της εργασίας των απεργών εργαζομένων. Ο ίδιος ο θεσμός της απεργίας έχει ως περιεχόμενο την αδρανοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας στην μονάδα παραγωγής που αφορά, ως μέσο πίεσης για την επίτευξη των αιτημάτων των εργαζομένων. Αυτή είναι η έννοια της απεργίας και αυτή νομιμοποιεί θεσμικά το Σύνταγμα και οι νόμοι. Είναι αυτονόητο ότι η απεργία είναι επιτυχημένη όταν η αδρανοποίηση των μέσων παραγωγής είναι μεγαλύτερη κι όταν τα προβλήματα που προκαλούνται στον εργοδότη γίνονται πιο μεγάλα.

Πέραν όμως τις παραπάνω αποδόσεις της έννοιάς της, η απεργία, έχει ιστορία βαρυσήμαντη που αποτέλεσε ορόσημο για την εξελικτική πορεία της εργασίας και την σημερινή νομοθεσία στον εργασιακό τομέα (Πάπυρος Larousse Britannica).

Η απεργία σε αρκετές χώρες του κόσμου - κυρίως στην δυτική Ευρώπη - αποτελεί δικαίωμα που νομικά κατοχυρώθηκε έπειτα από πολλούς αγώνες της εργατικής τάξης.

Η 1η Μαΐου του 1886 με το αιματοκύλισμα μιας από τις πρώτες απεργίες στο Σικάγο της Αμερικής, σηματοδοτεί την έμπρακτη έναρξη της μάχης του

εργατικού κινήματος απέναντι στους κεφαλαιοκράτες εκμεταλλευτές τους. Η 1η Μαΐου αποτελεί σύμβολο του αγώνα της εργατικής τάξης (Πάπυρος Larousse Britannica).

Η απεργία αποτελεί την μαχητικότερη έκφραση, την «αιχμή» των εργατικών αγώνων. Ως κοινωνικό φαινόμενο πολεμικής των προλετάρων-όπως αποκαλούσαν τότε την εργατική τάξη-για την κατάκτηση, διατήρηση & βελτίωση των δικαιωμάτων τους, αντιμετώπιστηκε από τις νομοθεσίες των διαφόρων κρατών κατά ομοιόμορφο σχεδόν τρόπο και πέρασε από διάφορα στάδια. Στην πρώτη φάση, η απεργία ήταν ποινικό αδίκημα, και οι απεργοί απειλούνταν με ποινικές κυρώσεις. Στην δεύτερη φάση καταργείται η ποινικοποίηση της απεργίας, οπότε η έννομη τάξη την «ανέχεται» αλλά δεν την αναγνωρίζει νομοθετικά. Επακολουθούν οι φάσεις της νομοθετικής, πρώτα, και της συνταγματικής, έπειτα, αναγνώρισής της ως δικαίωμα. Οι εν λόγω εξελικτικές φάσεις παρατηρούνται κυρίως στην Γαλλία, την Ιταλία, τη Γερμανία, την Αγγλία και Ελλάδα (Επιστήμη και Ζωή).

Περί δικαίου απεργίας γίνεται λόγος μόνο για τις χώρες όπου επικρατεί φιλελεύθερο κοινωνικοοικονομικό σύστημα. Άλλωστε, κατά την Μαρξιστική αντίληψη, οι απεργίες αποτελούν «επαναστατικά γυμνάσια» για την ανατροπή του αστικού καθεστώτος και, συνεπώς, δεν έχουν λόγο ύπαρξης στις αταξικές κοινωνίες όπου δεν υπάρχουν κοινωνικές συγκρούσεις. Στις χώρες του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού», όπου το κράτος έχει την ευθύνη για τον προγραμματισμό της οικονομίας, η απεργία είτε δεν αναγνωρίζεται, είτε δυσχεραίνεται ασφικτικά η άσκησή της (Καρακατσάνης, 1992).

Σχετικά με την νομοθετική ρύθμιση του απεργιακού δικαιώματος, παρατηρείται πως είναι από την φύση του «δυναμικό και βίαιο», έτσι που οι ρυθμίσεις στις οποίες είναι δυνατόν να υπαχθεί είναι τέτοιας υφής, ώστε ένας ασφικτικός θεσμικός περίγυρος θα έχει την τύχη ή να γελοιοποιηθεί εξαιτίας της ιδιομορφίας του δικαιώματος αυτού ή να το καταστρέψει.

Το θέμα της απεργίας έχει απασχολήσει το νομικό κόσμο όσο λίγα κοινωνικά φαινόμενα εξαιτίας της σπουδαίας σημασίας της, αφού αποτελεί το κυριότερο μέσο άμυνας των εργαζομένων έναντι των εργοδοτών.

Το φαινόμενο της απεργίας άρχισε να εμφανίζεται την εποχή της Βιομηχανικής Επανάστασης όπου οι συμβάσεις εργασίας είχαν πάψει να αποτελούν αντικείμενο ελεύθερης διαπραγμάτευσης, αλλά είχαν μετατραπεί σε μονομερή επιβολή των όρων από τον εργοδότη στον εργαζόμενο. Λόγω της μεγάλης σπουδαιότητάς της, η απεργία, λαμβάνει Συνταγματικής προστασίας με το άρθρο 23 του παρόντος Συντάγματος. Πρακτικά, έχει επικρατήσει να αποκαλείται ως απεργία όχι μόνο η αγωνιστική αποχή των μισθωτών από την απεργία τους αλλά και φαινόμενα όπως η αποχή μαθητών από τα σχολεία, η αποχή δικηγόρων από τα δικαστήρια κ.α. Η Συνταγματική έννοια της απεργίας όμως, είναι στενότερη όπως αυτή παρουσιάζεται στο άρθρο 23 του Συντάγματος.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Νομοθεσίας, απεργία είναι η συλλογική αποχή μισθωτών από την εργασία, η οποία αποφασίζεται και κηρύσσεται από νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις τους, με σκοπό την διαφύλαξη οικονομικών, εργασιακών, συνδικαλιστικών & ασφαλιστικών συμφερόντων τους. Απεργία επίσης μπορεί να χαρακτηριστεί και η εκδήλωση αλληλεγγύης για τους ίδιους σκοπούς μισθωτών επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, εξαρτώμενων από πολυεθνικές εταιρίες προς εργαζομένους σε επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις ή και στην έδρα της ίδιας πολυεθνικής εταιρίας, εφόσον η έκβαση της απεργίας θα έχει άμεσες επιπτώσεις στα οικονομικά ή εργασιακά συμφέροντά τους. Απεργία με τα παραπάνω στοιχεία κρίνεται ως νόμιμη (Ληξουριώτης 1986).

1.1 Εργατική Πρωτομαγιά:

Ετήσια γιορτή, με παγκόσμιο χαρακτήρα, των ανθρώπων της μισθωτής εργασίας. Με συγκεντρώσεις και πορείες, η εργατική τάξη βρίσκει την ευκαιρία να προβάλλει τα κοινωνικά & οικονομικά της επιτεύγματα και να καθορίσει το διεκδικητικό της πλαίσιο για το μέλλον. Η Πρωτομαγιά είναι απεργία και όχι αργία, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα, αλλά και σε πολλές χώρες του κόσμου.

Η Πρωτομαγιά, ως εργατική γιορτή, καθιερώθηκε στις 20 Ιουλίου 1889, κατά τη διάρκεια του ιδρυτικού συνεδρίου της Δεύτερης Διεθνούς (Σοσιαλιστικής Διεθνούς) στο Παρίσι, σε ανάμνηση του ξεσηκωμού των εργατών του Σικάγο

την 1η Μαΐου του 1886, οι οποίοι διεκδικούσαν το οκτάωρο και καλύτερες συνθήκες εργασίας. Κατέληξε σε αιματοχυσία λίγες μέρες αργότερα, με την επέμβαση της αστυνομίας και των μπράβων της εργοδοσίας (Πάπυρος Larousse Britannica).

Τα γεγονότα του Σικάγο:

Τα εργατικά συνδικάτα των ΗΠΑ αποφάσισαν την έναρξη απεργιακών κινητοποιήσεων την 1η Μαΐου για το οκτάωρο, ωθούμενα από τις επιτυχημένες διεκδικήσεις των καναδών συντρόφων τους. Την περίοδο εκείνη το κανονιστικό πλαίσιο εργασίας στις ΗΠΑ ήταν σχεδόν ανύπαρκτο και οι εργοδότες μπορούσαν να απασχολούν το προσωπικό τους ώρες πολλές, ακόμη και τις Κυριακές. Στην απεργία πήραν μέρος περίπου 350.000 εργάτες σε 1.200 εργοστάσια των ΗΠΑ. Την Πρωτομαγιά του 1886 έγινε στο Σικάγο η πιο μαχητική πορεία, με την συμμετοχή 90.000 ανθρώπων. Στην κεφαλή της πορείας ήταν ο αναρχικός συνδικαλιστής Άλμπερτ Πάρσονς, η γυναίκα του Λούση και τα επτά παιδιά τους. Το πρώτο αίμα χύθηκε δύο ημέρες αργότερα έξω από το εργοστάσιο Μακ Κόρμικ στο Σικάγο. Απεργοσπάστες προσπάθησαν να διαλύσουν τον απεργιακό κλοιό και ακολούθησε συμπλοκή. Η αστυνομία και οι μπράβοι της επιχείρησης επενέβησαν δυναμικά. Σκότωσαν τέσσερις απεργούς και τραυμάτισαν πολλούς, προκαλώντας οργή στην εργατική τάξη. Την επόμενη μέρα αποφασίστηκε συλλαλητήριο καταδίκης της αστυνομικής βίας στην πλατεία Χάιμαρκετ, με πρωτοστατούντες τους αναρχικούς. Η συγκέντρωση ήταν πολυπληθής και ειρηνική. Το κακό, όμως, δεν άργησε να συμβεί... Οι αστυνομικές δυνάμεις πήραν εντολή να διαλύσουν δια της βίας την συγκέντρωση και τότε από το πλήθος των απωθούμενων διαδηλωτών ρίφθηκε μια χειροβομβίδα προς το μέρος τους, η οποία εξερράγη, σκοτώνοντας έναν αστυνομικό και τραυματίζοντας δεκάδες. Η αστυνομία άνοιξε πυρ κατά βούληση κατά των συγκεντρωμένων, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν τουλάχιστο τέσσερις διαδηλωτές και να τραυματιστεί απροσδιόριστος αριθμός, ενώ έξι αστυνομικοί έχασαν την ζωή τους από πυρά, ανεβάζοντας τον αριθμό τους σε επτά. Για τη βομβιστική επίθεση, που προκάλεσε τον θάνατο του αστυνομικού κατηγορήθηκαν οι αναρχικοί συνδικαλιστές Σπις, Έγκελ, Λινγκ, Σβαμπ, Φίσερ, Φίλντεν, Νίμπι και Πάρσονς που ήταν μερικοί από τους διοργανωτές της διαδήλωσης. Όλοι εκτός του Πάρσονς & Φίλντεν, ήταν

Γερμανοί μετανάστες. Η δίκη των οκτώ ξεκίνησε στις 21 Ιουλίου 1886. Ο εισαγγελέας Τζούλιους Γκρίνελ ζήτησε θανατική ποινή για τους παραπάνω κατηγορούμενους, χωρίς να προσκομίσει κανένα στοιχείο που να τους συνδέει με την βομβιστική επίθεση. Απλώς, ανακοίνωσε ότι οι κατηγορούμενοι ενθάρρυναν με τους λόγους τους τον άγνωστο βομβιστή να πραγματοποιήσει την αποτρόπαια πράξη του, γι' αυτό και κρίνονται ένοχοι συνωμοσίας. Από την πλευρά της η υπεράσπιση έκανε λόγο για προβοκάτσια και συνέδεσε την βομβιστική επίθεση με το διαβόητο πρακτορείο ντέντεκτιβ «Πίνκερτον», το οποίο συχνά χρησιμοποιούσαν οι εργοδότες ως απεργοσπαστικό μηχανισμό. Οι ένορκοι εξέδωσαν την ετυμηγορία τους στις 20 Αυγούστου 1886 κι έκριναν ενόχους και τους οκτώ κατηγορούμενους επτά κατηγορούμενοι-εκτός τον Νίμπι-καταδικάστηκαν σε θάνατο ενώ ο τελευταίος καταδικάστηκε σε κάθειρξη 15 ετών. Μετά την εξάντληση και του τελευταίου ένδικου μέσου, ο κυβερνήτης της Πολιτείας του Ιλινόις, Ρίτσαρντ Όγκλεσμπι, μετέτρεψε σε ισόβια τις θανατικές ποινές των Σβαμπ και Φίλντεν, ενώ ο Λινγκ αυτοκτόνησε στο κελί του. Έτσι, στις 11 Νοεμβρίου 1887 οι Σπις, Πάρσονς, Φίσερ και Έγκελ οδηγήθηκαν στην αγχόνη, τραγουδώντας. Η δίκη των οκτώ θεωρείται από διαπρεπείς αμερικάνους νομικούς ως μία από τις σοβαρότερες υποθέσεις κακοδικίας στην ιστορία των ΗΠΑ. Στις 26 Ιουνίου 1893, ο τότε κυβερνήτης του Ιλινόις, Τζον Άλτγκελντ παραδέχτηκε πως και οι οκτώ καταδικασθέντες ήταν αθώοι και κατηγόρησε τις αρχές του Σικάγο ότι άφησαν ανεξέλεγκτους τους ανθρώπους του «Πίνκερτον». Ως μια ύστατη πράξη δικαίωσης, έδωσε χάρη στους φυλακισμένους Φίλντεν, Νίμπι, Σβάμπ. Αυτό ήταν και το πολιτικό του τέλος. Αργότερα, ο επικεφαλής της αστυνομίας του Σικάγο, που έδωσε την εντολή για την διάλυση της συγκέντρωσης, καταδικάσθηκε για διαφθορά. Μέχρι σήμερα, παραμένει ανεξακρίβωτο ποιος ήταν ο δράστης της βομβιστικής επίθεσης (Επιστήμη και Ζωή).

1.2 Η ιστορία της δωρης εργασίας:

Η μείωση της διάρκειας της εργάσιμης ημέρας, υπήρξε πάγιο αίτημα του εργατικού κινήματος. Ο Μαρξ το θεωρούσε πρωταρχική προϋπόθεση για την χειραφέτηση της εργατικής τάξης. Στον αγώνα για την μείωση της διάρκειας της εργάσιμης ημέρας, ξεχωριστή θέση κατέχει ο αγώνας για το οκτάωρο (Πάπυρος

Larousse Britannica).

Το οκτάωρο ως παγκόσμιο αίτημα:

Το αίτημα για την οκτάωρη εργασία διατυπώθηκε για πρώτη φορά στην Αγγλία το 1829 από την «Εθνική Ένωση για την προστασία της εργασίας» και εφαρμόστηκε στην αποικία της Βικτωρίας την 21η Απρίλη του 1856. Οραματισμοί για το οκτάωρο άρχισαν να εκφράζονται και στις ΗΠΑ το 1829, ενώ τα πρώτα σημαντικά μέτρα για την εξασφάλισή του το εργατικό κίνημα των ΗΠΑ άρχισε να τα λαμβάνει από το 1863. Μετά όμως από τον αμερικανικό εμφύλιο πόλεμο (1861-1865) ο αγώνας για την οκτάωρη εργάσιμη ημέρα πήρε εκρηκτικές διαστάσεις. Χαρακτηριστικά γράφει ο Μαρξ: «Στις Ηνωμένες Πολιτείες της βόρειας Αμερικής παρέλυε κάθε αυτοτελές εργατικό κίνημα, όσον καιρό η δουλεία παραμόρφωνε ένα μέρος της δημοκρατίας. Η εργασία των ανθρώπων με λευκή επιδερμίδα δεν μπορεί να χειραφετηθεί εκεί όπου στιγματίζεται η εργασία των ανθρώπων με μαύρη επιδερμίδα». Από τον θάνατο της δουλείας όμως ξεπήδησε αμέσως μια καινούρια ζωή. Ο πρώτος καρπός του εμφυλίου πολέμου ήταν η ζύμωση για το οκτάωρο που με μεγάλη ταχύτητα προχωρεί από τον Ατλαντικό ως τον Ειρηνικό Ωκεανό, από την Νέα Αγγλία ως την Καλιφόρνια. Το πανεργατικό συνέδριο της Βαλτιμόρης (16 Αυγούστου 1866) διακηρύχνει: «Η πρώτη μεγάλη απαίτηση της σημερινής εποχής για να απελευθερωθεί η εργασία αυτής της χώρας από την καπιταλιστική σκλαβιά, είναι η έκδοση ενός νόμου που θα καθορίζει ότι το οκτάωρο θα αποτελεί την κανονική εργάσιμη ημέρα σε όλες τις πολιτείες της αμερικανικής ένωσης. Είμαστε αποφασισμένοι να καταβάλουμε όλες μας τις δυνάμεις ώσπου να πετύχουμε αυτό το ένδοξο αποτέλεσμα». Το αίτημα του οκτάωρου-καθώς και άλλα εργατικά αιτήματα-αποδέχτηκε και η Διεθνής Ένωση Εργατών (Πρώτη Διεθνής) η οποία στο συνέδριό της στην Γενεύη, τον Σεπτέμβριο του 1866, πήρε την εξής απόφαση:

Απόφαση για τον περιορισμό της εργάσιμης ημέρας:

«Μια πρωταρχική προϋπόθεση, χωρίς την οποία όλες οι παραπέρα προσπάθειες για βελτίωση & απελευθέρωση θα αποδειχθούν μάταιες, είναι ο περιορισμός της εργάσιμης ημέρας. Είναι απαραίτητος για να είναι δυνατή η

αποκατάσταση της υγείας και των φυσικών δυνάμεων της εργατικής τάξης, δηλαδή του μεγάλου κορμού κάθε έθνους. Προτείνουμε οκτώ (8) ώρες εργασία ως το νόμιμο όριο της εργάσιμης ημέρας. Αυτός ο περιορισμός αν και αποτελεί αίτημα των εργατών στις ΗΠΑ, η ψήφος του Συνεδρίου θα το αναδείξει σε κοινή πλατφόρμα των εργατικών τάξεων όλου του κόσμου. Για την πληροφόρηση των ηπειρωτικών μελών των οποίων η εμπειρία εργασιακής νομοθεσίας είναι συγκριτικά μικρή, προσθέτουμε ότι όλοι οι νομικοί περιορισμοί θα αποτύχουν και θα σπάσουν από το κεφάλαιο, εάν η περίοδος της ημέρας κατά την διάρκεια της οποίας οι οκτώ (8) εργάσιμες ώρες πρέπει να υπολογίζονται, δεν καθοριστεί. Η διάρκεια αυτής της περιόδου θα πρέπει να υπολογιστεί από τις οκτώ εργάσιμες ώρες και τα επιπρόσθετα διαλείμματα για γεύματα. Για παράδειγμα, εάν οι διάφορες διακοπές για γεύματα συνιστούν συνολικά μία (1) ώρα, η νόμιμη περίοδος της ημέρας θα πρέπει να αφορά εννέα (9) ώρες, π.χ. Από 07:00π.μ. έως 16:00μ.μ., ή από 08:00π.μ. έως 17:00μ.μ., κλπ.. Η νυχτερινή εργασία θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, σε επαγγέλματα & κλάδους που ορίζονται από τον νόμο. Η τάση πρέπει να τείνει στο να εξαλειφθεί η νυχτερινή εργασία. Η εν λόγω παράγραφος αφορά αποκλειστικά ενήλικα άτομα, άνδρες & γυναίκες-αν και οι τελευταίες θα πρέπει με επιμονή να εξαιρούνται από οποιαδήποτε νυχτερινή εργασία και κάθε είδους εργασία βαριά & επιβαρυντική που δεν προσιδιάζει το φύλο ή εκθέτει τα σώματά τους επιβλαβή γενικώς σκευάσματα. Με την έννοια ενήλικα άτομα, εννοούμε όλους εκείνους που έχουν συμπληρώσει τα δεκαοκτώ (18) χρόνια της ηλικίας τους.» (Για το Γενικό Συμβούλιο της Διεθνούς Ένωσης Εργατών, Καρλ Μαρξ. Υιοθετήθηκε από το Πρώτο Συνέδριο στη Γενεύη στις 3-8 Σεπτεμβρίου 1866»).

Έτσι το αίτημα του οκτάωρου έγινε αίτημα του παγκόσμιου προλεταριάτου, που όμως χρειάστηκε μεγάλο αγώνα και αίμα για να μετατραπεί από αίτημα σε πραγματικότητα. Οι εκπρόσωποι των καπιταλιστικών χωρών μόλις το 1919 υπέγραψαν διεθνή συμφωνία για την εφαρμογή της οκτάωρης εργάσιμης ημέρας κι αυτό το έπραξαν για να ανακόψουν το επαναστατικό κύμα των καιρών που προκαλούσαν η επίδραση της Οκτωβριανής Επανάστασης και η πάλη του παγκόσμιου εργατικού κινήματος (Πάπυρος Larousse Britannica).

1.3 Το δικαίωμα της απεργίας στην Ελλάδα:

Το 1834, δυνάμει του άρθρου 167 του Ποινικού Νόμου, «επιμωρούντο δια φυλακίσεως οι συναποφασίζοντες την παύσιν της εργασίας των...». Το ποινικό αυτό αδίκημα, που σιωπηρώς είχε καταργηθεί από το 1864, καταργήθηκε ρητά με το άρθρο 4 του ν.2111, του έτους 1920, οπότε αναγνωρίστηκε το δικαίωμα του «συνεταιρίζεσθαι» και κατ' επέκταση η ίδρυση επαγγελματικών-συνδικαλιστικών σωματείων.

Στο Σύνταγμα της χώρας μας, ο θεσμός και το δικαίωμα της απεργίας αναγνωρίζεται ως νόμιμο δικαίωμα των εργαζομένων και κατοχυρώνεται από το άρθρο 23 έτους 1975. Ορίζει ρητώς ότι η απεργία αποτελεί δικαίωμα που ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις προς τον σκοπό διαφύλαξης & προαγωγής των εργασιακών & οικονομικών συμφερόντων των εργαζομένων. Πριν την θέσπισή του από την τότε κυβέρνηση υπήρχε πραγματικά νομοθετικό κενό. Με την διάταξη αυτή, η απεργία κατατάσσεται στα ατομικά δικαιώματα που προστατεύονται άμεσα από το σύνταγμα. Πρόκειται για ατομικό δικαίωμα ασκούμενο συλλογικώς. Προκειμένου όμως, για δημόσιους υπαλλήλους, υπαλλήλους τοπικής αυτοδιοίκησης, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) και του προσωπικού πάσης μορφής δημόσιου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, το δικαίωμα της απεργίας υπόκειται σε συγκεκριμένους περιορισμούς από ειδικό ρυθμιστικό νόμο. Οι συγκεκριμένοι αυτοί περιορισμοί δεν επιτρέπεται να φτάσουν μέχρι τέτοιου σημείου ώστε να καταργείται το εν λόγω δικαίωμα ή να παρακωλύεται η άσκησή του. Επίσης, απαγορεύεται συνταγματικά οποιαδήποτε μορφή απεργίας από μέρους των δικαστικών λειτουργών και όσων υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Το Σύνταγμα δηλαδή διαγράφει μια καμπύλη από την καθιέρωση του απεργιακού δικαιώματος για όλους γενικά τους εργαζομένους και αφού το υποβάλλει σε «συγκεκριμένους περιορισμούς» μέσω ρυθμιστικού νόμου για ορισμένες κατηγορίες μισθωτών, καταλήγει να το απαγορεύει στους δικαστικούς λειτουργούς και στους αστυνομικούς. Αν και δεν υπάρχει ρητή απαγόρευση, είναι αδιανόητη η απεργία αυτών που υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις.

Μετά το Σύνταγμα του 1975 ακολούθησε ο Ν.330/1976, η ψήφιση και

λειτουργία του οποίου προκάλεσαν μαζικές κινητοποιήσεις και έντονη κριτική, κυρίως για αντισυνταγματικότητα. Ο νόμος αυτός προέβλεπε στάδιο προπαρασκευής της απεργίας, αναγνώριση της λεγόμενης «καταχρηστικής απεργίας» και της ανταπεργίας, διατήρηση προσωπικού ασφαλείας, και διέκρινε, από τους εν γένει μισθωτούς, τους εργαζομένους με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου στο δημόσιο, στα ΝΠΔΔ, στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και στις επιχειρήσεις δημόσιου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας. Για τις τελευταίες αυτές κατηγορίες μισθωτών, ο νόμος επέβαλε πρόσθετες διατυπώσεις, όπως τήρηση 8ήμερης προειδοποιητικής προθεσμίας και διατήρηση, εκτός του προσωπικού ασφαλείας, και του αναγκαίου προσωπικού για την αντιμετώπιση «έκτακτων ή ζωτικών» αναγκών του κοινωνικού συνόλου. Εξάλλου με την απαγόρευση της λεγόμενης «καταχρηστικής απεργίας», η κρίση για την νομιμότητα της απεργίας, έπεφτε στους ώμους ενός δικαστή που αποφάσιζε κατά την συνοπτική διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (Ληξουριώτης 1987).

Ο νόμος 1264 του έτους 1982 ο οποίος κατάργησε τον νόμο 330 του έτους 1976, ρυθμίζει τον τρόπο, τα όρια και τις συνέπειες άσκησης του δικαιώματος της απεργίας και ισχύει συνδυαστικά με τον Νόμο 1915 του έτους 1990 ο οποίος εισήγαγε ειδικές προστατευτικές ρυθμίσεις σχετικά με την κήρυξη απεργίας από επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας. Οι ρυθμίσεις αυτές αποσκοπούν κυρίως στην κάλυψη των στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου κατά την διάρκεια απεργιακής κινητοποίησης. Επίσης, το νέο δίκαιο απαγορεύει ρητά την πρόσληψη απεργοσπαστών κατά την διάρκεια νόμιμης απεργίας, καθώς επίσης και την ανταπεργία η οποία κατά το παλαιό δίκαιο ήταν επιτρεπτή στην αμυντική της μορφή. Ως ανταπεργία-ο λεγόμενος διεθνής όρος «lock out»-ορίζεται ο αγώνας που διεξάγει η εργοδοτική πλευρά ως άμυνα για την απόκρουση της απεργίας. Πρόκειται για δικαίωμα του εργοδότη που ασκείται όχι μόνον κατά των απεργών αλλά και κατά των απεργοσπαστών. Ο εργοδότης πραγματοποιεί διακοπή των εργασιών στην επιχείρησή του για να ματαιώσει την απεργία. Τέλος, δεν επιτρέπεται η δικαστική απαγόρευση της απεργίας με ασφαλιστικά μέτρα (Λεκκέας, 2002).

Ο Ν.1264/1982 σε άρθρα του (19-22) περιέλαβε ρυθμιστικές διατάξεις

του απεργιακού δικαιώματος σύμφωνα με τις οποίες «υποκείμενα του απεργιακού αγώνα είναι οι εργαζόμενοι που απασχολούνται με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου, στον ιδιωτικό τομέα, στον δημόσιο τομέα, στα ΝΠΔΔ και στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Σκοπός της απεργίας είναι η διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών, εργασιακών, συνδικαλιστικών, και ασφαλιστικών συμφερόντων των εργαζομένων και η εκδήλωση αλληλεγγύης. Για να είναι νόμιμη μια απεργία πρέπει να κηρυχθεί από το αρμόδιο συνδικαλιστικό όργανο και να ειδοποιηθεί σχετικά ο εργοδότης ή η συνδικαλιστική του οργάνωση 24 τουλάχιστον ώρες πριν την πραγματοποίησή της. Ειδικότερα για τους εργαζόμενους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου στο δημόσιο στους ΟΤΑ, στα ΝΠΔΔ και στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας όπως νοσηλευτικά ιδρύματα, ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΛΤΑ, ΕΡΤ, συγκοινωνίες κλπ., απεργία δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά 4 εβδομάδες πριν την γνωστοποίηση των αιτημάτων με δικαστικό επιμελητή.

Επιπλέον, στις παραπάνω περιπτώσεις, θα πρέπει κατά την διάρκεια της απεργίας να υπάρχει το αναγκαίο προσωπικό τόσο για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων και την πρόληψη καταστροφών ή ατυχημάτων, όσο και για την αντιμετώπιση των στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου.

Η απεργία ως δικαίωμα αναγνωρίστηκε στην Ελλάδα με διάφορες δικαστικές αποφάσεις. Ιστορικής σημασίας είναι οι αποφάσεις του Πρωτοδικείου Πειραιώς 293/1934 με Εισηγητή Δικαστή τον Κ. Σούρλο και του Αρείου Πάγου 670/1953 με Πρόεδρο τον Ι. Αποστολόπουλο και Εισηγητή τον Στ. Μαυρομιχάλη (Ληξουρίωτης 1987 & 1988).

Η πρώτη επίσημη απεργία στη χώρα μας πραγματοποιήθηκε στα ναυπηγεία της Σύρου το 1869(Πάπυρος Larousse Britannica).

1.4 Η εργατική Πρωτομαγιά στην Ελλάδα:

Στη χώρα μας, ο πρώτος εορτασμός της Εργατικής Πρωτομαγιάς έγινε το 1893, στην Αθήνα, με πρωτοβουλία του Κεντρικού Σοσιαλιστικού Συλλόγου του Σταύρου Καλλέργη. Η 1η Μαΐου ήταν Σάββατο και εργάσιμη. Έτσι, επιλέχθηκε η Κυριακή 2 Μαΐου, για να έχει η γιορτή μαζικό χαρακτήρα.

Σύμφωνα με την εφημερίδα «Σοσιαλιστής», που εξέδιδε ο Καλλέργης, στις 17:00 το απόγευμα της Κυριακής συγκεντρώθηκαν στο Στάδιο πάνω από 2.000 σοσιαλιστές και εργαζόμενοι. Η «Εφημερίς» τους υπολόγισε μόνον σε 200 άτομα και σε άρθρο της σημείωσε πως κατά κύριο λόγο ήταν άνθρωποι ευπρεπώς ενδεδυμένοι και φιλήσυχοι και αυτοί λοιπόν αποτέλεσαν τους πρώτους σοσιαλιστές στην Ελλάδα σε αυτό το πρώτο συλλαλητήριο της Αθήνας. Οι συγκεντρωμένοι ενέκριναν ψήφισμα το οποίο αποφάσισαν:

- Η Κυριακή να αποτελεί ημέρα ανάπαυσης των εργαζομένων.
- Οι ώρες εργασίας να ορίζονται στις οκτώ (8) ημερησίως.
- Το συμβούλιο του «Κεντρικού Σοσιαλιστικού Συλλόγου» να επιδώσει το ψήφισμα στην Βουλή.

Το ψήφισμα απεδόθη, τελικά, στον Πρόεδρο της Βουλής την 1η Δεκεμβρίου 1893 από τον Σταύρο Καλλέργη. Ο πρωτοπόρος σοσιαλιστής ανήλθε στη συνέχεια στο δημοσιογραφικό θεωρείο και περίμενε με ανυπομονησία από τον Πρόεδρο της Βουλής να το εκφωνήσει. Αυτός κωλυσιεργούσε και «ασχολείτο εις την ανάγνωσιν ετέρων αναφορών προερχόμενον εκ διαφόρων προσώπων και πραγματευομένων κατά το μάλλον και ήττον περί ανέμων και υδάτων», όπως έγραψε στον «Σοσιαλιστή». Ο Καλλέργης διαμαρτυρήθηκε μεγαλόφωνα και με εντολή του Προέδρου συνελήφθη για διατάραξη της συνεδρίασης. Οι στρατιώτες της φρουράς, αφού τον χτύπησαν με τα κοντάκια των όπλων τους, τον μετέφεραν στο αστυνομικό τμήμα, όπου παρέμεινε επί 2 ημέρες. Στις 9 Δεκεμβρίου 1893 δικάσθηκε και καταδικάσθηκε σε φυλάκιση 10 ημερών τις οποίες εξέτισε στις φυλακές του Παλαιού Στρατώνα. Με αυτόν τον περιπετειώδη τρόπο έληξε και τυπικά ο πρώτος «εορτασμός» της Εργατικής Πρωτομαγιάς στην χώρα μας (Πάπυρος Larousse Britannica).

1.5 Το δωρο στην Ελλάδα:

Στην Ελλάδα η μείωση της εργάσιμης ημέρας ήταν βασικό αίτημα των εργατών από τις πρώτες κίβλας σοβαρές απεργιακές τους κινητοποιήσεις. Τέτοιο αίτημα έθεταν-ανάμεσα σε άλλα-οι εργάτες της Σύρου στην ιστορική

απεργιακή τους κινητοποίηση στην Ελλάδα. Τότε ο στόχος ήταν να μειωθεί η εργάσιμη ημέρα από 14 & 12 σε 10 ώρες (Δαντάλογλου 2005).

Σημαντικές αναφορές για την μείωση των ωρών εργασίας ανά ημέρα, βρίσκουμε και στα κείμενα των πρώτων σοσιαλιστών όπως αυτά του Πλάτωνα Δρακούλη και άλλων πολλών. Το αίτημα της οκτάωρης ημέρας περνάει και στις ελληνικές εργατικές κινητοποιήσεις όταν γίνεται πια παγκόσμιο αίτημα του προλεταριάτου, δηλαδή μετά την αιματοβαμμένη Πρωτομαγιά στο Σικάγο του 1866 και συγκεκριμένα στις πρωτομαγιάτικες κινητοποιήσεις του 1980. Έτσι, το 1893, στον πρώτο μεγάλο εορτασμό της Εργατικής Πρωτομαγιάς στην Ελλάδα, ένα από τα κεντρικά αιτήματα είναι «να περιορισθεί η εργασία των εργατών σε οκτώ ώρες από δώδεκα και πλέον ημερησίως». Στη συνέχεια, σε όλες τις μεγάλες και μικρές εργατικές κινητοποιήσεις το αίτημα του οκτάωρου θα κατέχει κεντρική θέση, αν και θα αργήσει πολύ να αποτελέσει τμήμα της ελληνικής νομοθεσίας (Δημητρόπουλος 2005).

Στην Ελλάδα με νομοθετήματα του Νοέμβρη του 1909 και του Μάρτη του 1910 καθιερώνεται η αργία της Κυριακής για τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας. Με κατοπινή νομοθεσία το 1913 καθορίστηκε το δεκάωρο για τους εργάτες επιφανείας των μεταλλείων και το οκτάωρο για όσους απασχολούνταν σε υπόγειες εργασίες. Επιμέρους διευθετήσεις της εργάσιμης ημέρας συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια, ενώ η Διεθνής Σύμβαση Εργασίας για το οκτάωρο, που είχε θεσμοθετηθεί, όπως προαναφέραμε, το 1919, επικυρώθηκε στην Ελλάδα μόλις το 1920, όχι όμως με στόχο την άμεση και καθολική εφαρμογή της.

Η υιοθέτηση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας για το οκτάωρο έγινε μόνιμο και σταθερό αίτημα, σε κάθε μικρό ή μεγάλο εργατικό αγώνα για την καθολική εφαρμογή του μέτρου. Έτσι όλη η περίοδος του μεσοπολέμου σφραγίζεται από τους αγώνες για το οκτάωρο, στην πραγματικότητα από σκληρές ταξικές συγκρούσεις και φυσικά από επιτυχίες των εργατών που επιτυγχάνουν την επέκτασή του ευρύτερα σε διάφορους κλάδους και τμήματα της εργατικής τάξης. Τη γενική εφαρμογή της οκτάωρης εργάσιμης ημέρας θα καθιερώσει τυπικά η μεταξική δικτατορία, αποδεχόμενη στην ουσία αυτό που είχε γίνει πραγματικότητα στην πράξη, πολύ πριν. Φυσικά, δεν πρέπει να μας

διαφεύγει ότι το δικτατορικό καθεστώς είχε φροντίσει από πριν, να καταργήσει και να καταδικάσει κάθε εργατική, συνδικαλιστική & πολιτική δραστηριότητα (Καρακατσάνης 1992).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ιστορικά, η συνδικαλιστική ελευθερία αναπτύχθηκε στον ιδιωτικό τομέα. Με τεράστια διεύρυνση όμως στον δημόσιο τομέα(η οποία τα τελευταία χρόνια παρουσίασε, διεθνώς ,υποχώρηση), ήταν αναπόφευκτο και στις περισσότερες περιπτώσεις εύλογο, να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της συνδικαλιστικής ελευθερίας και στον δημόσιο τομέα.

Το Σύνταγμα αποδέχεται την εξέλιξη αυτή, που πρώτα είχε επιβληθεί στην πράξη επιτρέποντας στις ενώσεις εν γένει (επομένως και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις) των δημοσίων υπαλλήλων, των υπαλλήλων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των άλλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ή δημόσιων επιχειρήσεων και αυτών των δικαστικών λειτουργών. Ακόμη και το δικαίωμα της απεργίας, που είναι ειδική έκφραση της συνδικαλιστικής ελευθερίας, το Σύνταγμα επιτρέπει υπό περιορισμούς και στους δημόσιους υπαλλήλους, στους υπαλλήλους Ο.Τ.Α. και τους υπαλλήλους Ν.Π.Δ.Δ., εξαίροντας πάντως τους δικαστικούς λειτουργούς και τους υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας (Λεκκέας 2002).

Η συνδικαλιστική ελευθερία, ιστορικά, αναφέρεται κυρίως στη σχέση εξαρτημένης εργασίας. Συγχρόνως όμως ιδρύθηκαν από ελευθέρους επαγγελματίες σωματεία, των οποίων η ίδρυση και η λειτουργία υπάγεται επίσης στην εγγύηση της συνδικαλιστικής ελευθερίας. Το ίδιο ισχύει και για τις αντίστοιχες αγροτικές οργανώσεις. Η νομοθετική τους όμως ρύθμιση διαφέρει. Ο Ν.1264/1982 εφαρμόζεται μόνον στους εργαζομένους και όχι στους εργοδότες, ο Ν. 1361/1983 αφορά μόνον αγροτικές οργανώσεις, ο 1712/1987 αφορά μόνον οργανώσεις εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών (Παπασταύρου 1995).

Η συνδικαλιστική ελευθερία αφορά μεν και τους εργαζόμενους στο δημόσιο και τα Ν.Π.Δ.Δ. αλλά όχι τις επαγγελματικές οργανώσεις που αποτελούν (από συστάσεως ή μεταγενέστερα) Ν.Π.Δ.Δ.. αυτά αποτελούν εξορισμού βραχίονες του κράτους, επομένως δεν μπορούν να αποτελούν συνδικαλιστικές οργανώσεις των οποίων η ελευθερία έναντι του κράτους να κατοχυρώνει το Σύνταγμα.

Η συνδικαλιστική ελευθερία αναφέρεται πάντως μόνο στις όμοιες επαγγελματικά ενώσεις αποσκοπούν στη βελτίωση των όρων ή /και της οικονομικής αποδόσεως της εργασίας. Άλλες οργανώσεις συμφερόντων, όπως π.χ. Οι φοιτητικές οργανώσεις, δεν είναι κατά κυριολεξία συνδικαλιστικές και δεν υπάγονται στην συνταγματική κατοχύρωση της συνδικαλιστικής ελευθερίας. Ειδικά για τις φοιτητικές οργανώσεις υπάρχει ειδική διάταξη του Συντάγματος (Πάπυρος Larousse Britannica).

Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη της θεωρίας, το δικαίωμα της συνδικαλιστικής ελευθερίας αναπτύσσει άμεση τριτενέργεια, άποψη που βρίσκει έρεισμα στη ρητή έκφραση του Συντάγματος που ορίζει ότι «το κράτος προστατεύει την συνδικαλιστική ελευθερία έναντι κάθε προσβολής» η οποία προέρχεται από το κράτος, άλλο φορέα δημόσιας εξουσίας ή από ιδιώτη, νομικό ή φυσικό πρόσωπο. Ωστόσο, ακόμα κι αν δεν υπήρχε ρητή διάταξη από άρθρο του Συντάγματος (22 παρ.1), η τριτενέργεια βρίσκει έρεισμα και σε άλλο άρθρο του Συντάγματος το οποίο ορίζει ότι «τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες αυτές προσιδιάζουν» (Κουκιάδης 1997).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Η ΑΠΕΡΓΙΑ, ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Όσον αφορά τους εργαζόμενους του «δημοσίου τομέα» και τις άλλες «κοινωνικοποιούμενες» επιχειρήσεις, ο Ν. 1355/1983, «Για την κοινωνικοποίηση των επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφελείας» θέτει τέτοιες προϋποθέσεις για την νόμιμη κήρυξη απεργίας που καταλήγουν, αν όχι σε κατάργηση, οπωσδήποτε όμως σε σοβαρή παρακώλυση άσκησης του απεργιακού δικαιώματος. Η επίμαχη διάταξη ορίζει ότι, «για να ληφθεί απόφαση για απεργιακή κινητοποίηση απαιτείται η απόλυτη πλειοψηφία των εγγεγραμμένων μελών της οργάνωσης». Η επίτευξη μιας τέτοιας πλειοψηφίας είναι υπερβολικά δυσχερής. Η διάταξη επικρίθηκε ως αντισυνταγματική, και για να αποτραπεί η ψήφιση του άρθρου, προκλήθηκαν έντονες απεργιακές κινητοποιήσεις. Σημειωτέων, τέλος, ότι ο Ν. 1264/1982 απαγορεύει την ανταπεργία και αποκλείει τη δικαστική απαγόρευση της απεργίας κατά την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, ενώ, αποσιωπώντας τα περί «καταχρηστικής απεργίας», υπάγει γενικά τις διαφορές που προκύπτουν σχετικά με την νομιμότητα της απεργίας στην διαδικασία των εργατικών διαφορών, δηλαδή, στον δικαστή του μονομελούς πρωτοδικείου με δυνατότητα έφεσης (Καρακατσάνης 1992).

Συμπερασματικά, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι, ενώ η απεργία και από το Σύνταγμα και από τους ρυθμιστικούς νόμους αναγνωρίζεται ως δικαίωμα, κατά την ρύθμιση του δικαιώματος αυτού είναι διαφανής η πρόθεση του νομοθέτη να περιορίσει και, οπωσδήποτε, να δυσχεράνει την άσκηση του. Ασφαλώς, οι εργατικοί αγώνες σήμερα δεν μπορεί να συγκριθούν με την εποποιία των αιματηρών συγκρούσεων του παγκόσμιου εργατικού κινήματος του 19ου αιώνα. Όπως, επίσης, οι σημερινοί εργαζόμενοι, με τις, ομολογουμένως, προωθημένες κατακτήσεις τους, δεν μπορούν να συγκριθούν με προλετάρους εκείνους, που, στον απεγνωσμένο αγώνα τους, δεν είχαν «να χάσουν τίποτα άλλο εξόν τις αλυσίδες τους». Στην εποχή μας, η έννομη τάξη αναγνωρίζει το απεργιακό δικαίωμα και σε αυτό το γεγονός της αναγνώρισης βρίσκεται ο δικαιολογητικός λόγος για την επιβολή περιορισμών και για την απαγόρευση της καταχρηστικής άσκησης του. Το δικαίωμα της απεργίας δεν μπορεί να είναι εκτός ελέγχου της έννομης τάξης. Είναι πρόβλημα επιτυχούς

πολιτικής, ώστε ο έλεγχος να μην είναι ασφυκτικός, οπότε να αποτελεί πρόκληση για κοινωνικές αναστατώσεις, αλλά ούτε και χαλαρός, οπότε το δικαίωμα αυτό θα έχει υπέρογκο κοινωνικό κόστος (Επιστήμη και Ζωή).

3.1 Κήρυξη απεργίας:

Η απεργία προστατεύεται από το Σύνταγμα και τους νόμους. Αποτελεί δικαίωμα των εργαζομένων που ασκείται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις ως μέσο για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών, εργασιακών, συνδικαλιστικών και ασφαλιστικών συμφερόντων των εργαζομένων και ως εκδήλωση αλληλεγγύης για τους σκοπούς αυτούς.

Όπως προαναφέραμε, για τους εργαζόμενους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου στο δημόσιο στους ΟΤΑ, στα ΝΠΔΔ και στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας όπως νοσηλευτικά ιδρύματα, ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΛΤΑ, ΕΡΤ, συγκοινωνίες κλπ, απεργία δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά 4 εβδομάδες πριν την γνωστοποίηση των αιτημάτων με δικαστικό επιμελητή.

Προσωπικό ασφαλείας

Στις παραπάνω περιπτώσεις, θα πρέπει κατά την διάρκεια της απεργίας να υπάρχει το αναγκαίο προσωπικό τόσο για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων και την πρόληψη καταστροφών ή ατυχημάτων, όσο και για την αντιμετώπιση των στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου.

Η απεργία των δημοσίων υπαλλήλων

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει την απεργία ως ειδική μορφή της συνδικαλιστικής δράσης (αρθρ.23). Η απεργία είναι η συλλογική αποχή των μισθωτών από την εργασία, αποτελεί βασικό μέσο για την διαφύλαξη και προαγωγή οικονομικών συμφερόντων των εργαζομένων και ανατίθεται στις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Φορείς της συνδικαλιστικής ελευθερίας είναι οι δημόσιοι υπάλληλοι. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το άρθρο 23 του Συντάγματος, παραχωρεί το δικαίωμα απεργίας και στους δημοσίου υπαλλήλους, στους υπαλλήλους των ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ. Εφόσον λοιπόν οι δημόσιοι υπάλληλοι έχουν το δικαίωμα να απεργούν, έχουν ασφαλώς και το δικαίωμα απεργίας των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι όμως δεν

μπορούν να θίγουν τον «πυρήνα» του δικαιώματος της απεργίας. Συγκεκριμένα η κήρυξη της απεργίας από τους δημοσίους υπαλλήλους περιορίζεται από το άρθρο 30 του Ν.1264/1982 (Λεβέντης, 1996).

Περιεχόμενο της απεργίας

Όπως προαναφέρθηκε ως απεργία νοείται η συλλογική αποχή μισθωτών από την εργασία τους. Η άρνηση των μισθωτών για παροχή εργασίας σε καμιά περίπτωση δεν δηλώνει βούληση των τελευταίων για καταγγελία της σύμβασης εργασίας. Η άρνηση των μισθωτών πρέπει να είναι συλλογική και όχι μεμονωμένη. Παρόλο που η συλλογικότητα δεν αναφέρεται ρητά στο άρθρο 23 του Συντάγματος, αυτή προκύπτει από την ίδια τη φύση της απεργίας. Άλλωστε όταν το Σύνταγμα ορίζει ως απεργιακό σκοπό την προάσπιση και προαγωγή των συμφερόντων των μισθωτών είναι φανερό ότι εννοεί τα συλλογικά τους συμφέροντα. Λείπει το σχέδιο της συλλογικότητας και επομένως είναι παράνομη η απεργία που έχει σκοπό ατομικά συμφέροντα όπως π.χ. Η επαναπρόσληψη μεμονωμένων ατόμων.

Για να είναι μόνιμη μια απεργία, πρέπει να κηρυχθεί από τις αρμόδιες συνδικαλιστικές οργανώσεις, αυτές δηλαδή που έχουν τη νομική μορφή σωματείου.

Η απεργία αποτελεί (μαζί με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις) μια από τις κυριότερες μορφές της συνδικαλιστικής δράσης, για τον λόγο αυτόν προστατεύεται καταρχήν στα πλαίσια της συνδικαλιστικής ελευθερίας του Συντάγματος. Συγχρόνως όμως αποτελεί ένα σημαντικό κοινωνικό φαινόμενο με σπουδαίο ρόλο ως προς την προαγωγή των γενικότερων συμφερόντων των εργαζομένων, και για τον λόγο αυτόν ο νομοθέτης αποφάσισε να το αναγνωρίσει και να το κατοχυρώσει ρητά ως δικαίωμα (Καρακατσάνης, 1992).

Φορείς

Φορείς του δικαιώματος της απεργίας σύμφωνα με άρθρο 23 του Συντάγματος είναι οι νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων. Σύμφωνη με το Σύνταγμα είναι και η διάταξη του Ν.1876/1990 η οποία και πάλι την απεργία ως δικαίωμα των συνδικαλιστικών οργανώσεων των

μισθωτών. Επομένως δεχόμαστε ως υποκείμενα του παραπάνω δικαιώματος και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις που έχουν την πρωτοβουλία άσκησης της και το δικαίωμα εξαγωγής της (συλλογικό δικαίωμα), αλλά και τους εργαζομένους ξεχωριστά (ατομικό δικαίωμα), μια και κάθε εργαζόμενος δικαιούται να προσχωρήσει, να απόσχει ή να αποχωρήσει από απεργία που έχει κηρυχθεί νομίμως. Φορείς του δικαιώματος είναι εργαζόμενοι οι οποίοι είναι μέλη συνδικαλιστικών οργανώσεων-ημεδαποί & αλλοδαποί-καθώς επίσης και οι μη συνδικαλισμένοι εργαζόμενοι, οι οποίοι ως προς την συμμετοχή σε νόμιμοι απεργία εξομοιώνονται με τα μέλη των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Φορείς του δικαιώματος δεν μπορούν να αποτελούν οι δικαστικοί λειτουργοί καθώς και οι υπηρετούντες σε σώματα ασφαλείας μια και για αυτούς υπάρχει ρητή απαγόρευση. Οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι υπάλληλοι ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ, όμως, είναι υποκείμενα του δικαιώματος της απεργίας, για τους οποίους προβλέπονται περιορισμοί, στο ίδιο άρθρο. Όσον αφορά τους ελεύθερους επαγγελματίες και όσους γενικά δεν ασκούν εξαρτημένη εργασία, δεχόμαστε πως η ομαδική αποχή των προσώπων αυτών από τα καθήκοντά τους, δεν στοιχειοθετεί απεργία με την έννοια του άρθρου 23 του Συντάγματος. Το ίδιο ισχύει για τις «απεργίες» των φοιτητών οι οποίες αποτελούν τρόπους διαμαρτυρίας και μέσο άσκησης πίεσεως στην κυβέρνηση (Κουκιάδης, 1997).

Αποδέκτες

Αποδέκτες του δικαιώματος αποτελούν το κράτος και οι εργοδότες. Ο ρόλος του κράτους στην ρύθμιση εργασιακών σχέσεων είναι αποφασιστικός. Η δομή και η λειτουργία των εργασιακών σχέσεων επηρεάζεται άμεσα από την κρατική εξουσία, κάτι που εκφράζεται και επιβεβαιώνεται συνταγματικά από μια σειρά διατάξεων στις απάτες, προβλέπεται η υποχρέωση του κράτους να προστατεύει την εργασία, φροντίζοντας για την απασχόληση και την ηθική εξύψωση των εργαζομένων, η δυνατότητά του να ρυθμίζει τους γενικούς όρους εργασίας και γενικότερα να προγραμματίζει και να συντονίζει την οικονομική ζωή, με σκοπό την παγίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικότερου συμφέροντος οι οποίες ταυτόχρονα συνθέτουν τις ερμηνευτικές συντεταγμένες για τον προσδιορισμό του πεδίου νόμιμης άσκησης του δικαιώματος απεργίας και από την πλευρά του αποδέκτη.

Επίσης, αποδέκτης του δικαιώματος είναι ο εργοδότης αφού η σχέση εξαρτημένης εργασίας εμπεριέχει την άσκηση οικονομικής εξουσίας από αυτόν.

Για το λόγο αυτόν υφίσταται αυξημένη ανάγκη προστασίας της και η θεωρεία περί «τρίτενέργειας» των ατομικών δικαιωμάτων βρίσκει πεδίο εφαρμογής και εδώ (Κουκιάδης 1997).

3.2 Αιτίες απεργίας

Μερικές από τις αιτίες της απεργίας, είναι:

- Οικονομική κρίση
- Ανεργία
- Μεγάλες κοινωνικό-οικονομικές ανισότητες
- Ασφαλιστικά θέματα των εργαζομένων
- Επικράτηση ολιγοπωλίων-μονοπωλίων
- Προσπάθειες άνομου/υπέρογκου κέρδους
- Έλλειψη κρατικής κοινωνικής ευαισθησίας σε εργασιακά ζητήματα
- Εκπαιδευτικά θέματα-ελλιπής παιδεία
- Αναξιοκρατία
- Αλλοδαπό εργατικό δυναμικό/ενδείξεις ρατσισμού
- Έλλειψη ορθής εργασιακής νομοθεσίας(απολύσεις, ατυχήματα...)
- Μεταβολές σε νομοθεσίες (μισθολογικές, ασφαλιστικές, απελευθερώσεις επαγγελματιών) (Πάπυρος Larousse Britannica).

3.2 Διεθνείς εγγυήσεις

Η απεργία σαν θεμελιώδες ατομικό δικαίωμα προστατεύεται από τα περισσότερα διεθνή κείμενα τα οποία αναγνωρίζουν & κατοχυρώνουν ρητώς

την συνδικαλιστική ελευθερία και στα πλαίσιά της αναγνωρίζουν & κατοχυρώνουν επίσης το δικαίωμα της απεργίας, ως κορυφαία μορφή συνδικαλιστικής δράσης. Συγκεκριμένα αναφερόμαστε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου (1950, άρθρο 11) η οποία έχει επικυρωθεί από την Ελλάδα. Το ίδιο ισχύει και για την διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, των Ηνωμένων Εθνών. Ρητά προστατεύεται το απεργιακό δικαίωμα σε άρθρο του Ευρωπαϊκού κοινωνικού χάρτη, που επικυρώθηκε στην χώρα μας με τον Ν.1426/1984. Στις διατάξεις τους όμως δεν δεσμεύεται η χώρα μας λόγω της ρητής επιφύλαξης που διατύπωσε ως προς αυτά. Ρητά επίσης προστατεύεται και η απεργία και σε άρθρο του διεθνούς συμφώνου για τα οικονομικά, κοινωνικά & μορφωτικά δικαιώματα η οποία έχει επικυρωθεί στην χώρα μας. Θέτει βέβαια το δικαίωμα της απεργίας υπό την γενική επιφύλαξη του νόμου (το εν λόγω δικαίωμα ασκείται σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους κάθε χώρας) (Πάπυρος Larousse Britannica).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:

Η απεργία εμφανίζεται με διάφορες, κάθε φορά, μορφές αναλόγως των χρησιμοποιούμενων κριτηρίων (Ληξουριώτης 1987& 1988, Πάπυρος Larousse Britannica). Πιο συγκεκριμένα:

4.1. Ανάλογα με το άμεσο αποτέλεσμα που επιδιώκει:

Η κλασική μορφή: Η διεκδικητική απεργία:

Κατά την κλασική μορφή, οι απεργοί προβάλλοντας συγκεκριμένα αιτήματα επιδιώκουν να κάμψουν την θέληση του εργοδότη και να επιτύχουν άμεση ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Η απεργία αυτή είναι πολλές φορές αόριστης διάρκειας και παρατείνεται μέχρι να υποκύψει η εργοδοτική πλευρά ή να εξαντληθούν τα όρια αντοχής των απεργών.

Προειδοποιητική απεργία

Η προειδοποιητική απεργία προβάλλει συγκεκριμένα αιτήματα. Επιδιώκει απλώς να υπογραμμίσει την εργοδοτική πλευρά, την αγωνιστικότητα & αποφασιστικότητα των απεργών να διεκδικήσουν με δυναμικό τρόπο, δηλαδή και με απεργία διάρκειας εάν χρειαστεί, την ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Αποτελεί με λίγα λόγια «επίδειξη» δύναμης στην εργοδοτική πλευρά. Η προειδοποιητική απεργία είναι συνήθως σύντομης διάρκειας και πραγματοποιείται συνήθως κατά το στάδιο διαπραγματεύσεων. Άλλα και αυτή πρέπει να κηρύσσεται για συγκεκριμένα αιτήματα έστω κι αν προέχει η διαδήλωση της αποφασιστικότητας των απεργών. Αμφισβήτηση, ωστόσο, υπάρχει για την νομιμότητα της προειδοποιητικής απεργίας που πραγματοποιείται κατά την διάρκεια διαπραγματεύσεων. Κατά την άποψη που τη δέχεται ως έσχατο μέσο στο Ελληνικό Δίκαιο, η απεργία θα πρέπει να κηρύσσεται αφού έχουν πριν ήδη εξαντληθεί όλα τα ειρηνικά μέσα επίλυσης της διαφοράς και κατά κύριο λόγο οι συλλογικές διαπραγματεύσεις. Νόμιμη πάντως θα είναι η προειδοποιητική απεργία όταν ο εργοδότης θα αρνείται να προσέλθει σε διαπραγματεύσεις, αλλά και όταν θα έχει τον χαρακτήρα απεργίας διαμαρτυρίας.

Απεργία διαμαρτυρίας

Η απεργία διαμαρτυρίας αποτελεί έκφραση δυσαρέσκειας των μισθωτών για συγκεκριμένα εργασιακά & οικονομικά αιτήματά τους και έκφραση γνώμης για τα αιτήματα αυτά. Και αυτή προβάλλει συγκεκριμένα αιτήματα, έχει όμως άμεσο στόχο τη διαδήλωση διαμαρτυρίας ή γνώμης των απεργών σχετικά με τα αιτήματα αυτά. Είναι και αυτή από τη φύση της σύντομης διάρκειας. Συχνά η απεργία διαμαρτυρίας μεταβάλλεται στην πορεία της σε διεκδικητική απεργία, δηλαδή σε απεργία που παρατείνεται χρονικά και επιχειρεί να κάμψει τη θέληση του εργοδότη. Τα επιχειρήματα που διαδηλώνει η απεργία διαμαρτυρίας πρέπει να αναφέρονται στους νόμιμους σκοπούς της. Νομικά έχει κριθεί ότι η απεργία διαμαρτυρίας απευθύνεται στο κράτος και αφορά εργασιακά αιτήματα είναι καταρχήν νόμιμη. Τα όρια πάντως της απεργίας διαμαρτυρίας είναι περιορισμένα σε σύγκριση με τα όρια της διεκδικητικής απεργίας. Η πίεση που ασκούν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, δεν επιτρέπεται να ξεπερνά συγκεκριμένα όρια. Το Σύνταγμα δεν επιτρέπει την εξάρτηση πολιτειακών οργάνων που ασκούν νομοθετική, εκτελεστική ή δικαστική εξουσία από τα οργανωμένα συμφέροντα. Για το λόγο αυτό, όταν η απεργία διαμαρτυρίας παρατείνεται πέρα από ορισμένα χρονικά όρια, υπερβαίνει το σκοπό της και γίνεται καταχρηστική.

4.2. Ανάλογα με την τακτική που ακολουθείται:

Μερική και περιστροφική (ή εκ της περιτροπής) απεργία:

Χαρακτηρίζεται από την παύση απεργίας ορισμένων μισθωτών ή μονάδων παραγωγής με αποτέλεσμα, λόγω της σπουδαιότητας εργασίας των πρώτων και της παραγωγικής αλληλεξάρτησης των δεύτερων, να επιτυγχάνεται αποτέλεσμα γενικής απεργίας. Τέτοια παραδείγματα είναι η απεργία πιλότων ή ιπτάμενων μηχανικών αεροπορικής εταιρίας ή χειρίστων ηλεκτρονικών υπολογιστών σε τράπεζες. Η μερική απεργία είναι μια πολύ αποτελεσματική μορφή απεργίας γιατί προκαλεί στον εργοδότη μεγαλύτερη ζημία από τη συνηθισμένη απεργία. Οι ελάχιστοι μισθωτοί που απεργούν, χάνουν βέβαια την αξίωση για μισθό, το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού, όμως, που προσφέρει φαινομενικά την εργασία του στον εργοδότη, ενώ γνωρίζει πως ο τελευταίος δεν μπορεί να την αποδεχτεί, διατηρεί την αξίωσή του για μισθό. Το

αποκορύφωμα αυτής της απεργίας είναι η κυκλική ή διαδοχική απεργία όπου τα διάφορα τμήματα επιχείρησης απεργούν διαδοχικά αλλά η επιχείρηση μένει πάντα κλειστή.

Διαλείπουσα απεργία & στάσεις εργασίας:

Αυτού του είδους η απεργία πραγματοποιείται με μερική διακοπή της εργασίας, μη καλύπτουσα το συμβατικό ωράριο. Οι στάσεις εργασίας μπορεί να επαναλαμβάνονται μέσα σε μία μέρα ή εβδομάδα ή και μία φορά ανά εβδομάδα κ.ο.κ. Το ότι οι στάσεις εργασίας αποτελούν μορφή απεργίας, έχουν κριθεί από τον νόμο. Η τεχνική της στάσης εργασίας προσομοιάζει αυτή της μερικής απεργίας. Οι απεργοί πλήττουν καίρια τον εργοδότη ακινητοποιώντας την επιχείρηση σε ώρες αιχμής όπου η αποδοτικότητα της επιχείρησης καθώς και η παραγωγικότητά της είναι πολύ υψηλή, χάνοντας μόνο ένα μέρος του ημερομισθίου τους το οποίο αντιστοιχεί στον χρόνο αποχής.

Λευκή απεργία

Η λευκή απεργία δεν συνίσταται στην πλήρη αποχή από την εργασία αλλά στην μετάβαση και παραμονή στον τόπο αυτής. Η εργασία που παρέχεται είναι μειωμένη ποσοτικά από ότι συνήθως. Μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές: επιβράδυνση του ρυθμού εργασίας, επίδειξη υπερβολικού πλην όμως φαινομενικού ζήλου σε τήρηση διαφόρων κανονισμών και τυπικών διατυπώσεων ώστε να δημιουργούνται δυσχέρειες και μείωση της αποδοτικότητας καθώς και η σύντομη διακοπή εργασίας χωρίς την εγκατάλειψη του χώρου εργασίας. Στη λευκή απεργία δεν συμπεριλαμβάνεται η μείωση της ποσότητας της εργασίας με παραγωγή ελαττωματικών προϊόντων ή την καταστροφή εργαλείων και ά υλών της επιχείρησης διότι τότε έχουμε το φαινόμενο των λεγόμενων «σαμποτάζ» και «μποϊκοτάζ». Αμφισβήτηση έχει υπάρξει στο παρελθόν για την νομιμότητα της λευκής απεργίας. Σήμερα η λευκή απεργία θεωρείται νόμιμη με κάποιες ιδιομορφίες σε σχέση με την κλασική μορφή απεργίας αλλά κι εδώ έχουμε στην ουσία το στοιχείο της αποχής από την εργασία.

4.3. Ανάλογα με τον φορέα που αναλαμβάνει την ευθύνη της:

Συνδικαλιστική απεργία:

Στην περίπτωση αυτή, η απεργία πραγματοποιείται με την καθοδήγηση κάποιας συνδικαλιστικής οργάνωσης. Δικαίωμα συμμετοχής σε αυτή έχει και ο μη συνδικαλισμένος μισθωτός.

Μη συνδικαλιστική(ή «αδέσποτη» απεργία)

Η ομαδική αποχή από την εργασία για «αγωνιστικό» σκοπό ή η μη εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από τις ατομικές συμβάσεις εργασίας, όταν δεν έχει αποφασιστεί από νόμιμα συνεστημένη συνδικαλιστική οργάνωση, συνηθίζεται να αποκαλείται «αδέσποτη» ή «άγρια» απεργία. Το Σύνταγμα όμως δεν επιτρέπει την απεργία αυτή γιατί οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και μόνο φέρουν την ευθύνη της απόφασης τους για απεργία, για την κήρυξη και την νομιμότητα διεξαγωγής της. Έτσι για την αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσε η παράνομη απεργία μπορούν να ενταχθούν μόνον οι υπαίτιες οργανώσεις κι όχι μεμονωμένοι μισθωτοί οι οποίοι φέρουν μόνο την ευθύνη άσκησης του δικαιώματος για συμμετοχή. Η από νόμιμα συνεστημένη συνδικαλιστική οργάνωση μεταγενέστερη ανάληψη ευθύνης αδέσποτης απεργίας δεν την καθιστά αναδρομικά νόμιμη αλλά έτσι νομιμοποιείται μόνο για το μέλλον.

4.4. Ανάλογα με τον αποδέκτη των αιτημάτων της

Πολιτική απεργία

Η απεργία που γίνεται με σκοπούς πολιτικούς και λόγους που σχετίζονται με την πολιτική και τους πολιτικούς ανταγωνισμούς ή η απεργία η οποία για την ικανοποίηση των αιτημάτων τους στρέφεται κατά του κράτους. Αποδέκτης των αιτημάτων της είναι νοητό να είναι η νομοθετική, η εκτελεστική ή και ακόμη η δικαστική εξουσία. Τα προβαλλόμενα αιτήματα μπορεί να είναι ευθέως ή συγκαλυμμένος πολιτικά. Άρα, απεργία που στρέφεται κατά του κράτους-εργοδότη και διεκδικεί την βελτίωση των όρων εργασίας, δεν είναι πολιτική. Αντίθετα, απεργία που στρέφεται κατά του εργοδότη-ιδιώτη, διεκδικώντας αιτήματα που ανήκουν σε αποκλειστική ρυθμιστική εξουσία του κράτους, είναι πολιτική. Έτσι ο εργοδότης δεν μπορεί να τερματίσει την απεργία

με αποδοχή αιτημάτων των απεργών διότι η απεργία χρησιμοποιείται ως μέσο άσκησης πίεσης στη βούληση τρίτου δηλ. του κράτους. Οι πολιτικές, όμως, εξουσίες ασκούνται κατά το Σύνταγμα στο όνομα ολόκληρου του ελληνικού λαού και μέσω των Εκλογών νομιμοποιούνται το νομοθετικό σώμα και οι κυβερνήσεις να ασκήσουν τις εξουσίες στο κράτος χωρίς πιέσεις και επιρροές να ακολουθήσουν το πρόγραμμα τους σύμφωνα με τις πολιτικές τους αρχές λαμβάνοντας ελευθέρα, με πολιτική τους ευθύνη τις αποφάσεις που θα εξυπηρετήσουν το γενικότερο συμφέρον.

Εργασιακή-Πολίτικη απεργία:

Όταν η απεργία υποστηρίζει οικονομικά, εργασιακά, γενικά, κοινωνικά, συνδικαλιστικά που μόνο το κράτος είναι σε θέση να ρυθμίσει, όπως το νόμιμο ωράριο, τότε αυτή η απεργία έχει μικτό χαρακτήρα. Έχει γίνει δεκτή νομικά, έστω κι αν στρέφεται κατά της νομοθετικής εξουσίας. Κατά άλλη μια άποψη η απεργία αυτή είναι νόμιμη μόνο εφόσον έχει τον χαρακτήρα απεργίας διαμαρτυρίας που είναι και περιορισμένης χρονικής διάρκειας. Πολιτική, όμως, απεργία που στρέφεται κατά της πολιτικής εξουσίας κι επιδιώκει να επηρεάσει την κρίση της, έστω κι επί εργατικής διαφοράς, είναι παράνομη.

Απεργία αλληλεγγύης:

Το άρθρο 19 του Ν.1264/1982 ορίζει πως το απεργιακό δικαίωμα ασκείται και ως «εκδήλωση αλληλεγγύης για τους αυτούς σκοπούς». Δηλαδή, η απεργία αλληλεγγύης δεν περιέχει αυτοτελές αίτημα των εργαζομένων κατά του εργοδότη που προσβάλλει, αλλά γίνεται για να υποστηρίξει τα συλλογικά αιτήματα άλλων μισθωτών και κινείται στο συλλογικό πλαίσιο των σχέσεων μισθωτών-εργοδοτών. Μπορεί να είναι απεργία εσωτερικής αλληλεγγύης, που επιδιώκει δηλαδή την υποστήριξη άλλης απεργίας, η οποία πραγματοποιείται από άλλη συνδικαλιστική οργάνωση κατά του κοινού εργοδότη. Μπορεί όμως να είναι και εξωτερικής αλληλεγγύης που αποβλέπει σε συμπάρασταση σε άλλη απεργία, που διεξάγεται από άλλη οργάνωση και στρέφεται κατά άλλου εργοδότη, οπότε και η δυνατότητα ικανοποίησης των αιτημάτων δεν εξαρτάται από τον πληττόμενο εργοδότη, αλλά από τρίτον. Έτσι μπορεί να γίνει δεκτή μόνο ως βραχύχρονη απεργία διαμαρτυρίας. Επιπλέον, προϋπόθεση για κήρυξη απεργίας αλληλεγγύης είναι να πραγματοποιείται ήδη άλλη κύρια

απεργία, η οποία να είναι νόμιμη, όπως και να συντρέχουν νομιμοποιητικοί λόγοι της απεργίας αλληλεγγύης π.χ. Η έκβαση της κύριας απεργίας να έχει επιπτώσεις στα συμφέροντα αυτών που κάνουν την απεργία αλληλεγγύης. Πρέπει να αναφερθεί ότι κατά το άρθρο 19 του Ν.1264/1982, το απεργιακό δικαίωμα μπορεί να ασκηθεί και ως «εκδήλωση αλληλεγγύης εργαζομένων επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων που εξαρτώνται από πολυεθνικές προς εργαζομένων επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις ή στην έδρα της ίδιας πολυεθνικής εταιρίας και εφόσον η έκβαση της απεργίας των τελευταίων θα έχει άμεσες επιπτώσεις στα οικονομικά & εργασιακά συμφέροντα των πρώτων». Στην περίπτωση αυτή, η νομιμότητα της απεργίας διεθνούς αλληλεγγύης θα κριθεί από το Δίκαιο της χώρας πραγματοποίησης της και εξαρτάται από την διευθέτηση του προδικαστικού συστήματος της νομιμότητας της κύριας απεργίας από το Δίκαιο της χώρας διεξαγωγής της.

4.5. Ανάλογα με την διάρκειά της

- Αόριστης διάρκειας, της οποίας η λήξη εξαρτάται από το αποτέλεσμα της δηλ. την ικανοποίηση των αιτημάτων ή μετά από μεταγενέστερη απόφαση των εργαζομένων που την ασκούν.
- Ορισμένης διάρκειας όταν έχει προαποφασιστεί η διάρκειά της κατά την κήρυξη της.
- Στάσεις εργασίας που αφορούν ολιγόωρη διακοπή εργασίας και που συχνά συνοδεύονται από κατάληψη του χώρου εργασίας.

4.6 Ανάλογα με την έκτασή της:

- Γενικές, στις οποίες συμμετέχουν εργαζόμενοι όλων των κλάδων σε εθνικό επίπεδο.
- Μερικές, στις οποίες συμμετέχουν ορισμένοι κλάδοι ή επαγγέλματα ή εργαζόμενοι ορισμένων περιφερειών.

4.7 Φορείς και αποδέκτες του δικαιώματος:

Για το ποιοι είναι οι φορείς του δικαιώματος της απεργίας, έχουν διατυπωθεί διάφορες θεωρίες. Κατά την πιο επικρατέστερη, φορείς του δικαιώματος είναι όλοι όσοι τελούν σε σχέση εξαρτημένης εργασίας, ημεδαποί & αλλοδαποί, ανεξάρτητα εάν είναι μέλη συνδικαλιστικών οργανώσεων, αρκεί να υπάρχει ρητή απόφασή τους κατά το Σύνταγμα(άρθρο22). Από την άσκηση του δικαιώματος της απεργίας αποκλείονται ρητά οι δικαστικοί λειτουργοί και όσοι υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Δεδομένο θεωρείται πως φορείς του δικαιώματος δεν αποτελούν οι στρατιωτικοί. Ειδικοί περιορισμοί μπορούν να επιβληθούν σε υπάλληλους του Δημοσίου, ΟΤΑ και άλλων Ν.Π.Δ.Δ. καθώς και στο προσωπικό των κοινωφελών & δημοσίου χαρακτήρα επιχειρήσεων εφόσον η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση των βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου χωρίς πάντως να φτάνουν στην κατάργηση ή στην παρεμπόδιση της άσκησης του δικαιώματος.

Όσον αφορά τους ελεύθερους επαγγελματίες, θα πρέπει να θεωρηθεί πως κι αυτοί είναι φορείς της συνδικαλιστικής ελευθερίας που κατοχυρώνεται Συνταγματικά, επομένως και του δικαιώματος της συνδικαλιστικής αγωνιστικής δράσης.

Το δικαίωμα της απεργίας μπορεί να παραχωρηθεί σε εργαζομένους οι οποίοι δεν απασχολούνται με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αλλά με κάποια άλλου είδους σχέση, παρόλα αυτά όμως παρέχουν την εργασία τους υπό συνθήκες εξάρτησης και εμφανίζουν ανάγκες προστασίες αντίστοιχες με αυτές των υπόλοιπων εργαζομένων.

Κατά μια δεύτερη στη θεωρία γνώμη, φορείς του δικαιώματος της απεργίας είναι τόσο οι εργαζόμενοι ως άτομα όσο και οι συνδικαλιστικές τους οργανώσεις. Πρόκειται δηλαδή για δικαίωμα και συλλογικό και ατομικό.

Μια Τρίτη στη θεωρία γνώμη υποστηρίζει λαμβάνοντας ως βάση ή διατύπωση το άρθρο 22 του Συντάγματος κατά την οποία το απεργιακό δικαίωμα ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις, υποστηρίζεται πως το Σύνταγμα θέλησε τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των μισθωτών ως υποκείμενο του απεργιακού δικαιώματος.

Οι υποστηρικτές της άποψης αυτής επικαλούνται και ένα άλλο άρθρο του Συντάγματος (άρθρο 4, 1876/1990) κατά το οποίο προβλέπεται πως στη διάρκεια των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων και της διαδικασίας μεσολάβησης & διαιτησίας «οι συνδικαλιστικές οργανώσεις διατηρούν το δικαίωμα της απεργίας». Η άποψη αυτή διακρίνει μεταξύ δύο δικαιωμάτων: της απεργίας που ανήκει στις συνδικαλιστικές οργανώσεις και η άσκησή του είναι δυνατή κατά τρόπο μόνον συλλογικό και της απεργίας κάθε μισθωτού χωριστά που ασκείται ατομικά και μπορεί μέσω της μονομερούς αυτής ενέργειας να επιφέρει αναστολή των ενοχικών του υποχρεώσεων που απορρέουν από την σύμβαση εργασίας. Πρόκειται δηλαδή για δύο διαφορετικά δικαιώματα που συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο, το καθένα με διαφορετικό φορέα & περιεχόμενο.

Αποδέκτες του δικαιώματος της απεργίας είναι το κράτος και οι εργοδότες. Ο ρόλος του κράτους στην ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων είναι αποφασιστικός. Η δομή και η λειτουργία των εργασιακών σχέσεων επηρεάζεται άμεσα από την κρατική εξουσία, κάτι που εκφράζεται κι επιβεβαιώνεται συνταγματικά από μια σειρά διατάξεων. Επίσης, αποδέκτης του δικαιώματος στην απεργία είναι ο εργοδότης αφού η σχέση εξαρτημένης εργασίας εμπεριέχει την άσκηση οικονομικής εξουσίας από αυτόν. Για τον λόγο αυτόν υφίσταται αυξημένη ανάγκη προστασίας της και η θεωρία περί «τρίτενέργειας» των ατομικών δικαιωμάτων βρίσκει πεδίο εφαρμογής και εδώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:

Οι γενικές οριοθετήσεις αποτελούν θεμελιώδης κανόνες της συνολικής έννομης τάξης και εφαρμόζονται τόσο στα «ανεπιφύλακτα» όσο και στα «περιορισμένα» δικαιώματα ανεξαρτήτως τυχόν προβλεπόμενων ειδικών οριοθετήσεων. Οι ειδικές αυτές οριοθετήσεις εντοπίζονται σε άρθρα του Συντάγματος (Κουκιάδης 1997, Λεβέντης 1996, Δαντάλογλου 2005):

Γενική οροθετική ρήτρα του άρθρου 5 του Συντάγματος:

Το άρθρο αυτό ορίζει πως «καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας εφόσον δε προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων, το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη. Κατά τη θεωρία της γενικής εφαρμογής, η οροθετική ατή τριάδα εφαρμόζεται ανεξαιρέτως σε όλα τα συνταγματικά δικαιώματα άρα και στο δικαίωμα της απεργίας.

Σύμφωνα με την αρχή της συνταγματικής νομιμότητας η γενικότερη δράση των κοινωνιών του δικαίου πρέπει να είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα και με τους νόμους του. Κάθε ανθρώπινη δράση θα πρέπει να εναρμονίζεται με αυτό και με όλες τις διατάξεις του κοινού δικαίου που εξειδικεύουν τις συνταγματικές.

Χαρακτήρα γενικής οριοθέτησης αποκτούν και τα «δικαιώματα των άλλων», η λεγόμενη ρήτρα της κανονικότητας που κατά κάποιον τρόπο περιέχεται στην αρχή της συνταγματικής νομιμότητας. Η τρίτη, τώρα, οροθετική ρήτρα που εισάγει το άρθρο 5 του Συντάγματος είναι χρηστά ήθη τα οποία αναδεικνύουν τη συμπεριφορά του έντιμου ανθρώπου που ενισχύει την εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινωνιών του δικαίου. Η έννοια των χρηστών ηθών διαχέεται σε ολόκληρη την έννομη τάξη και σε κάθε μερικότερη περιοχή, στην οποία και προσλαμβάνει ειδικότερη μορφή.

Σε ότι αφορά το δικαίωμα της απεργίας και αυτή εντάσσεται σε ένα σύστημα με χαρακτηριστικό της γενικής περιχαράκωσής της από το Σύνταγμα,

τα δικαιώματα των άλλων και τα χρηστά ήθη. Τέτοια π.χ. οριοθέτηση προκύπτει από το δικαίωμα ιδιοκτησίας του εργοδότη στα μέσα παραγωγής (δικαιώματα άλλων).

Όμως, το σωστό είναι να δεχτεί κανείς πως όλα τα συνταγματικά δικαιώματα βρίσκονται μεταξύ τους σε σχέση ισοτιμίας αξιολογικής, σαν προϊόντα της ίδιας κυριαρχικής συντακτικής βούλησης, οπότε σε καμιά περίπτωση δε μπορεί να θεωρηθεί πως τα δικαιώματα συγκρούονται.

Τα χρηστά ήθη επιβάλλουν φειδώ στις ζημιές που θα προκληθούν στην άλλη πλευρά. Δεν πρέπει να προσβάλλονται άλλα συμφέροντα της επιχείρησης εκτός από αυτά που συνδέονται με τις εργασιακές σχέσεις. Επίσης, τα χρηστά ήθη επιβάλλουν να συνεκτιμηθούν και συμφέροντα τρίτων, κυρίως του κοινωνικού συνόλου και του γενικού συμφέροντος.

Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος:

Το άρθρο 25 του Συντάγματος ορίζει πως «η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται» και αυτή διάταξη, φυσικά, οριοθετεί την άσκηση του δικαιώματος της απεργίας. Πιο συγκεκριμένα, κατάχρηση δικαιώματος είναι η νομότυπη πλην υπερβολική και γι' αυτό μη ανεκτή από την έννομη τάξη άσκηση δικαιώματος. Η έννοια αυτή δεν αναπτύσσει μόνο κατεύθυνση κατά του κράτους, σύμφωνα με την παραδοσιακή θεωρία, αλλά και διαπροσωπική ενέργεια, δηλαδή αναπτύσσεται και στην περιοχή του ιδιωτικού δικαίου.

Μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975, θεσπίστηκε ο νόμος 330/76 ο οποίος στο άρθρο 33 απαγόρευσε την καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος της απεργίας ενώ ο Ν.1264/1982 που τον αντικατέστησε, δεν περιέλαβε διάταξη που να την απαγορεύει ευθέως, ωστόσο, την αναγνώρισε έμμεσα στο άρθρο 14 κατά το οποίο επιτρέπεται η καταγγελία της σχέσης εργασίας προστατευμένου συνδικαλιστικού στελέχους και σε περίπτωση συμμετοχής του σε απεργία που κρίθηκε με δικαστική απόφαση μη νόμιμη ή καταχρηστική.

5.1 Τάσεις

Στη νομολογία εμφανίστηκαν δύο τάσεις ως προς το ζήτημα του εντοπισμού του κανόνα που μπορεί να θεμελιώσει το νομικό ισχυρισμό της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της απεργίας:

Η πρώτη τάση δέχεται ανεπιφύλακτα τη γενική ρήτρα του άρθρου 281 του Αστικού Κώδικα αναγνωρίζοντας στα κριτήρια που αυτή θέτει το προνόμιο της εφαρμογής του για τον έλεγχο της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της απεργίας. Ποιο συγκεκριμένα, το άρθρο 281 του ΑΚ, απαγορεύει την άσκηση του δικαιώματος αν αυτό υπερβαίνει τα επιβαλλόμενα όρια από την καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή τον κοινωνικό & οικονομικό σκοπό. Σύμφωνα με την νομολογιακή αυτή αντίληψη, οι σχετικοί δικανικοί συλλογισμοί επιχειρούν έναν περίεργο συνδυασμό των άρθρων 25 παρ.3 & 281 Α.Κ., όπου η ιεραρχικά υποδεέστερη διάταξη χρησιμοποιείται ως κριτήριο ερμηνείας της συνταγματικής διάταξης. Έτσι, όμως, οι γενικές και αόριστες έννοιες της καλής πίστης και των χρηστών ηθών απαγορεύονται σε γενικό περιορισμό των συνταγματικών δικαιωμάτων, αναιρώντας ουσιαστικά τον κανόνα πως ότι δεν απαγορεύεται, επιτρέπεται με αποτέλεσμα πρακτικά να οδηγούμαστε σε κατάργηση του δικαιώματος της απεργίας. Γιατί, στις περισσότερες περιπτώσεις που άγονται προς δικαιοδοτική κρίση, η απεργία καταλήγει να θεωρηθεί καταχρηστική και άρα απαγορευμένη. Υποστηρίζεται εύλογα πως η «αναλογική εφαρμογή» της γενικής ρήτρας του άρθρου 281 του Α.Κ., δεν είναι ούτε πρόσφορη και ως εκ τούτου ούτε επιτρεπτή αφού το άρθρο 281 του Α.Κ., παρεμβαίνοντας στην «σύγκρουση» μεταξύ αντίθετων ιδιωτικών δικαιωμάτων επιδιώκει την κοινωνικοποίησή της υπέρ του ασθενέστερου μέρους ενώ το άρθρο 25 παρ.3 επιχειρεί να προστατεύει και το ισχυρότερο μέρος, δηλαδή το κράτος από τυχόν καταχρηστική άσκηση των εξουσιαζόμενων από αυτό.

Η δεύτερη τάση που έχει αναπτυχθεί νομολογιακά δεν επιτρέπει αναλογική εφαρμογή σε όλη την έκταση της διάταξης του άρθρου 281 του Α.Κ., δεδομένου ότι η διάταξη αυτή επιχειρεί να προστατεύσει ιδιωτικά συμφέροντα-περιουσιακά & οικογενειακά-από την καταχρηστική άσκηση άλλων ιδιωτικών δικαιωμάτων, ενώ το άρθρο 25 αποσκοπεί και στην προστασία του εξ' ορισμού και καταφανώς ισχυρότερου μέρους, δηλαδή της κρατικής εξουσίας. Αλλά αφού το παραπάνω άρθρο δε προσδιορίζει το ίδιο τα κριτήρια ελέγχου της

καταχρηστικότητας, το κενό πρέπει να πληρωθεί με κριτήρια που πρέπει να αναζητηθούν στα πλαίσια των συνταγματικών ρυθμίσεων ιδίως αυτής του άρθρου 5 του Συντάγματος. Έτσι η τάση αυτή υιοθετεί μια σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία του Νόμου(281 Α.Κ.), και είναι διστακτική ως προς την πλήρη απόρριψη κάθε δυνατότητας προσφυγής και χρησιμοποίησης της γενικής ρήτρας του Α.Κ.

Κατά την επικρατούσα θεωρητική άποψη, η έννοια της κατάχρησης του άρθρου 25 πρέπει να θεωρηθεί ότι περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου το δικαίωμα ασκείται για σκοπό διαφορετικό από εκείνον για τον οποίο έχει θεσπιστεί, όταν δηλαδή ο αλλότριος σκοπός είναι εμφανής από γεγονότα εξωτερικά, υπαρκτά κι αδιαμφισβήτητα, και όχι να τεκμηριώνεται με βάση ψυχολογικές διαγνώσεις και κρίσεις. Έτσι πχ η εκτίμηση για το αν μια απεργία είναι καταχρηστική, εξαρτάται από το αν αυτή αποσκοπεί στη διαφύλαξη και προαγωγή των εργασιακών και οικονομικών συμφερόντων των εργαζομένων ή σε άλλους στόχους, όπως η ανατροπή κυβερνήσεως. Αντίθετα, τυχόν δυσαναλογία των αιτημάτων με την απειλούμενη ζημιά του εργοδότη ή την μείωση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης, δεν συνεπάγονται καθαυτές καταχρηστικότητα.

Σειρά περιπτώσεων νομολογιακά όπου κρίνεται πως η απεργία είναι καταχρηστική, είναι οι ακόλουθες:

- Όταν τα αιτήματα είναι προδήλως παράνομα ή παράλογα, ιδίως όταν είναι αντίθετα σε κανόνες δημόσιας τάξης, όταν από την ικανοποίηση των αιτημάτων αυτών είναι δυνατόν να επέλθει πλήρης καταστροφή ή ανεπανόρθωτη βλάβη ή πολύ μεγάλη ζημιά στην επιχείρηση του εργοδότη.
- Όταν τα αιτήματα των απεργών τελούν σε πρόδηλη δυσαναλογία με την απειλούμενη ή επερχόμενη από την απεργία ζημιά του εργοδότη και του κοινωνικού συνόλου.
- Όταν η απεργία συνοδεύεται από την κατάληψη χώρων εργασίας και την παρακώλυση των μισθωτών που δεν μετέχουν στην απεργία, αν οι πράξεις αυτές έχουν την αφετηρία τους την συνδικαλιστική οργάνωση που κήρυξε την απεργία.

Από τις παραπάνω περιπτώσεις μόνο σε αυτές της πλήρους καταστροφής ή πολύ μεγάλης ζημίας στην επιχείρηση του εργοδότη και στην πρόκληση οικονομικής καταστροφής της επιχείρησης μπορεί να γίνει λόγος για απεργία που δεν εξυπηρετεί τη διαφύλαξη και προαγωγή των εργασιακών και οικονομικών συμφερόντων των εργαζομένων, αφού δεν μπορεί να αποτελεί τέτοιο συμφέρον η καταστροφή της επιχείρησης και η συνακόλουθη απώλεια θέσεων εργασίας.

5.2 Συλλογικές διαπραγματεύσεις

Συλλογικές είναι οι διαπραγματεύσεις οι οποίες διεξάγονται μεταξύ συνδικαλιστικών οργανώσεων και εργοδοτών με σκοπό τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων εργασίας (ΣΣΕ). Είναι ελεύθερες, καλόπιστες και δεν υπόκεινται σε εξωτερικές πιέσεις και παρεμβάσεις (κυρίως από το κράτος). Ειδικότερα για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις ορίζει ο νόμος 1876/1990 στο άρθρο 7 του οποίου αναφέρεται πως οι κανονιστικοί όροι της συλλογικής σύμβασης εργασίας έχουν άμεση και καταναγκαστική ισχύ προσδίδοντας έτσι στο κανονιστικό μέρος της ΣΣΕ ισχύ ουσιαστικού νόμου. Το μέρος αυτό ισχύει τόσο για τους συμβαλλόμενους όσο και για τους τρίτους και λαμβάνεται αυτεπαγγέλτως υπόψη από τα δικαστήρια. Υπάρχει βέβαια και το ενοχικό μέρος της συμβάσεως που δεσμεύει μόνο τους συμβαλλόμενους. Το ενοχικό μέρος της ΣΣΕ μπορεί να μεταβληθεί, να τροποποιηθεί και να καταργηθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη (η ΣΣΕ είναι πάντα σύμβαση ιδιωτικού δικαίου). Το τρίτο σκαλοπάτι στο σύστημα βαθμίδων που εισάγει το άρθρο 22, είναι η διαιτησία στη οποία καταλήγουν τα θέματα μετά από αποτυχία των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

5.3 Διαιτησία

Η διαιτησία αποτελεί το στάδιο κατά το οποίο επιδιώκεται μια συμβιβαστική λύση για το καθορισμό των όρων εργασίας όταν αποτύχουν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις. Σκοπός της διαιτησίας είναι να αποφευχθούν οι απεργιακές κινητοποιήσεις, που απειλούνται συνήθως μετά την αποτυχία συλλογικών διαπραγματεύσεων, να αποκατασταθεί κλίμα ειρήνης κι εμπιστοσύνης μεταξύ αντίπαλων συνδικαλιστικών οργανώσεων εργαζομένων κι

εργοδοτών ώστε να συναφθεί εν τέλει ΣΣΕ. Πράγματι, το άρθρο 16 του Ν.1876/1990, αναφέρει πως η απόφαση του διαιτητή εξομοιώνεται με ΣΣΕ. Οι απόψεις δίσταται ως προς το ποιο είδος διαιτησίας εννοεί το άρθρο 22 του Συντάγματος, την προαιρετική ή την υποχρεωτική. Για την υποχρεωτική διαιτησία έχουν διατυπωθεί αντιρρήσεις ως προς την συνταγματικότητά της, κυρίως επειδή αντιβαίνει σε άρθρο (51) του Συντάγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Οι Συνταγματικοί περιορισμοί

Θεσπίζονται λοιπόν περιορισμοί στο δικαίωμα της απεργίας από το ίδιο το Σύνταγμα το οποίο ορίζει πως «απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή σε δικαστικούς λειτουργούς και σε αυτούς που υπηρετούν σε σώματα ασφαλείας». Επίσης αυτονόητο είναι πως απαγορεύεται η απεργία σε υπηρετούντες στο λιμενικό σώμα καθώς και στους πολιτικούς δημοσίου υπαλλήλους των σωμάτων ασφαλείας λόγω της ειδικής εξουσιαστικής σχέσης των προσώπων αυτών με το Κράτος (Παπασταύρου 1995).

Νομοθετικοί περιορισμοί - επιφύλαξη νόμου

Είναι οι περιορισμοί που το Σύνταγμα επιτρέπει, αλλά εισάγονται με την κοινή νομοθεσία. Δηλαδή η λεγόμενη «επιφύλαξη νόμου», που δεν έχει βέβαια την έννοια της εν λευκώ εξουσιοδότησης αλλά τελεί υπό βασικούς περιορισμούς που εξασφαλίζουν τον πυρήνα του θεμελιώδους δικαιώματος και τον περιορισμό της νομοθετικής παρέμβασης στα πλαίσια του συνταγματικά θεμελιωμένου σκοπού που καλείται να υπηρετήσει (Λεβέντης 1996).

Τέτοια επιφύλαξη νόμου υπάρχει στο άρθρο του Συντάγματος 23 παρ.2 όπου προβλέπεται το δικαίωμα προσφυγής σε απεργία δημοσίων υπαλλήλων, των υπαλλήλων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των υπαλλήλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και του προσωπικού κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας που η λειτουργία τους έχει μεγάλη σημασία για την εξυπηρέτηση ζωτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου και υπόκειται σε περιορισμούς που ο νόμος ορίζει. Είναι φανερό πως τη συνταγματική διάταξη περιλαμβάνει στην έννοια των δημοσίων υπαλλήλων και τους εργαζόμενους με σχέση ιδιωτικού δικαίου στο δημόσιο.

Οι νόμιμες διατάξεις που εξειδικεύουν την συνταγματική είναι οι 19 παρ.2, 20 παρ.2 & 21 του Νόμου 1264/1982 που ορίζουν τις επιχειρήσεις εξυπηρέτησης βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου όπως: επιχειρήσεις παροχής υγειονομικών υπηρεσιών, νοσηλευτικών ιδρυμάτων, επιχειρήσεις

διύλισης, ύδατος, πετρελαίου, παραγωγής και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, καύσιμου αερίου, μεταφοράς ανθρώπων & αγαθών από ξηρά-θάλασσα-αέρα, τηλεπικοινωνιών & ταχυδρομείων, ραδιοφωνίες & τηλεόρασης, αποκομιδής απορριμμάτων κ.α.

Στις επιχειρήσεις αυτές, η κήρυξη της απεργίας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πριν περάσουν 4 πλήρεις ημέρες από την από τη γνωστοποίηση των αιτημάτων και των λόγων που τα θεμελιώνουν, προς τον εργοδότη δηλ. το Υπουργείο που ασκεί την εποπτεία και το Υπουργείο Εργασίας. Η γνωστοποίηση των αιτημάτων και της αιτιολογίας πραγματοποιείται με έγγραφο το οποίο κοινοποιείται με δικαστικό επιμελητή.

Άλλωστε στις επιχειρήσεις αυτές, η συνδικαλιστική οργάνωση που κηρύσσει την απεργία έχει υποχρέωση να διαθέτει εκτός από προσωπικό ασφαλείας για την προστασία των εγκαταστάσεων της επιχείρησης και προσωπικό για την αντιμετώπιση στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου κατά τη διάρκεια της απεργίας. Όσον αφορά τους δημοσίους υπαλλήλους, ο νόμος προβλέπει γνωστοποίηση των αιτημάτων και των λόγων της (απεργίας), 4 πλήρεις ημέρες πριν με έγγραφο που κοινοποιείται μέσω δικαστικού επιμελητή στο Υπουργείο Προεδρίας Κυβέρνησης, στο Υπουργείο Οικονομικών, στο Υπουργείο όπου υπάγονται οι εν λόγω υπάλληλοι καθώς και στις διοικήσεις των φορέων που εποπτεύονται από αυτό (Κουκιάδης 1997).

Τέλος, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των δημοσίων επιχειρήσεων & επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, υποχρεούνται πριν ασκήσουν το δικαίωμα απεργίας να καλέσουν τον εργοδότη με έγγραφο, κοινοποιούμενο με δικαστικό επιμελητή, σε δημόσιο διάλογο για το αίτημα της απεργίας. Ο δημόσιος διάλογος διεξάγεται μέσα σε 48 ώρες από την κοινοποίηση της πρόσκλησης. Τις συζητήσεις διευθύνει μεσολαβητής από τον σχετικό κατάλογο Μεσολάβησης & Διαιτησίας.(ΟΜΕΔ)

Το Σύνταγμα όμως έκτος από τον έμμεσο νομοθετικό περιορισμό που εισάγει με την επιφύλαξη νόμου που μόλις αναπτύχθηκε, εισάγει στην ίδια διάταξη και περιορισμό του περιορισμού αυτού. Ως όρια ή περιορισμοί των περιορισμών νοούνται αυτοί που δεσμεύουν τον κοινό νομοθέτη κατά την

εισαγωγή περιορισμών των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο συντακτικός μας νομοθέτης εισάγει έναν τέτοιο περιορισμό στο άρθρο 23 του Συντάγματος : «..οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να φτάσουν ως τη κατάργηση του δικαιώματος της απεργίας ή την παρεμπόδιση της νόμιμης άσκησης του.» (Παπασταύρου 1995).

Η αναστολή του δικαιώματος της απεργίας- το άρθρο 48

Η κήρυξη κατάστασης πολιορκίας σύμφωνα με το άρθρο 48 του Συντάγματος αποτελεί γενικής σημασίας περιορισμό των ατομικών δικαιωμάτων. Με τη διάταξη αυτή επιτρέπεται σε συγκεκριμένες εξαιρετικές περιπτώσεις η αναστολή ισχύος μιας σειράς συνταγματικών διατάξεων μεταξύ των οποίων και το δικαίωμα της απεργίας το οποίο αίρεται ή περιορίζεται για ορισμένο χρονικό διάστημα, Η αναστολή της ισχύος των συνταγματικών διατάξεων θεμελιώνεται στο λεγόμενο «δίκαιο ανάγκης» και για τον λόγο αυτό επιτρέπεται μόνον για τη αντιμετώπιση ορισμένων περιπτώσεων που απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 48 (Δαντάλογλου 2005).

Πολιτική επιστράτευση των απεργών

Το Σύνταγμα γενικά απαγορεύει την αναγκαστική εργασία στο άρθρο 22. Η αναγκαστική εργασία απαγορεύεται τόσο από τη Σύμβαση της Ρώμης (1950), όσο κι από τις Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας 29/1930 και 105 /1957 που έχουν κυρωθεί στη χώρα μας με τον Ν. 2079 /1952 και το Ν.Δ. 4221/1961 αντίστοιχα. Ο κανόνας αυτός κάμπτεται σε ορισμένες περιπτώσεις οπότε κι επιτρέπεται η αναγκαστική εργασία υπό τη μορφή της επίταξης προσωπικών υπηρεσιών. Κατά το άρθρο 22, «ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν σχετικά με την επίταξη προσωπικών υπηρεσιών σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης ή για την αντιμετώπιση αναγκών της άμυνας της χώρας ή επείγουσας κοινωνικής ανάγκης από θεομηνία ή ανάγκης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την δημόσια υγεία καθώς και τα σχετικά με την προσφορά προσωπικής εργασίας στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης για την κάλυψη των τοπικών αναγκών». Κατά τη διάρκεια της επίταξης προσωπικών υπηρεσιών δεν επιτρέπεται η έναρξη ή συνέχιση απεργίας.

Η επίταξη προσωπικών υπηρεσιών ρυθμίζεται από το Ν.Δ. 17/1974

«περί πολιτικής σχεδίασης εκτάκτου ανάγκης». Σε αυτό επιτρέπεται η πολιτική επιστράτευση των εργαζομένων που εκτελείται στα πλαίσια της γενικής ή μερικής πολιτικής κινητοποίησης προς αντιμετώπιση καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης. Στην πράξη, η πολιτική επιστράτευση των απεργών έχει εξελιχθεί σε μέσο περιορισμού του απεργιακού δικαιώματος αφού η κρατική εξουσία συνηθίζει να τη χρησιμοποιεί για τον τερματισμό απεργιών και τον εξαναγκασμό των απεργών προς εργασία.

Τα τελευταία χρόνια έγινε επανειλημμένα πολιτική επιστράτευση απεργών σε σοβαρές περιπτώσεις με επίκληση του γενικού συμφέροντος, του κινδύνου για την εθνική οικονομία, την κοινωνική ζωή της χώρας, τη δημόσια υγεία, την αποδιοργάνωση των εναέριων συγκοινωνιών (Δημητρόπουλος 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 - ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:

Η συμμετοχή των μισθωτών σε νόμιμη απεργία έχει ως συνακόλουθο την αναστολή λειτουργίας της ατομικής σχέσης εργασίας. Αντίθετα, η συμμετοχή σε παράνομη απεργία, αποτελεί ουσιαστικά παραβίαση της ατομικής σύμβασης εργασίας κι έχει τις ίδιες συνέπειες.

Ο εργοδότης απαλλάσσεται από τη παροχή μισθού όταν ο εργαζόμενος δεν εκπληρώνει την οφειλόμενη εργασία όπως αυτή προκύπτει από τη σύμβαση εργασίας λόγω της συμμετοχής του σε απεργία ανεξάρτητα εάν αυτή είναι νόμιμη ή παράνομη.

Κάτι τέτοιο είναι εύλογο αν λάβει κανείς υπόψη ότι η σύμβαση εργασίας είναι αμφοτεροβαρής και εφόσον δεν παρέχεται εργασία, ο εργοδότης, με την ένσταση της μη εκπλήρωσης της σύμβασης (Α.Κ. 374) απαλλάσσεται από την υποχρέωση καταβολής ανταλλάγματος εργασίας, δηλαδή μισθού. Όταν αντίθετα, η απεργία έχει μορφή της στάσης εργασίας ή γενικότερα της περιοδικής αποχής, ο απεργός χάνει τις αποδοχές που αντιστοιχούν στον χρόνο αποχής του. Όταν η απεργία έχει τη μορφή ελαττωμένης παροχής, ο απεργός χάνει τις αποδοχές που αντιστοιχούν στην εργασία που δεν παρασχέθηκε. Για κάθε εργάσιμη μέρα συμμετοχής σε απεργία εργαζομένου που εισπράττει μηνιαίο μισθό, δεν του οφείλεται το 1/20 ή το 1/25 του μισθού ανάλογα αν απασχολείται υπό καθεστώς πενθήμερης ή εξαήμερης-εβδομαδιαίως -εργασίας.

Έτσι, κατά το άρθρο 30 του Ν.1264/1982, δεν καταβάλλονται αποδοχές του χρόνου απεργίας ούτε και στους δημόσιους υπαλλήλους. Αν ο μισθωτός κατά τη διάρκεια συμμετοχής σε απεργία, νόμιμη ή παράνομη, ασθενήσει θα σημαίνει ότι δεν παρέχει την εργασία του λόγω ασθένειας και όχι λόγω απεργίας. Έτσι, σύμφωνα με την διάταξη 657 του Α.Κ., έχει αξίωση για καταβολή μισθού του για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο απέχει από την εργασία του (Λεκκέας 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 - ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ

Ανταπεργία είναι η με ορισμένο ανταγωνιστικό σκοπό άρνηση από μέρους ενός ή περισσότερων εργοδοτών να αποδεχτούν την παροχή εργασίας και την καταβολή μισθών στους εργαζόμενους. Ουσιαστικά είναι η «απάντηση» του εργοδότη στη απεργία των εργαζομένων του και δεν συνεπάγεται στη διακοπή εργασιακής σχέσης με αυτούς.

Κύρια διάκρισή της είναι σε αμυντική και επιθετική: Η αμυντική, αποτελεί το αντιστάθμισμα της απεργίας από πλευράς εργοδοτών. Η επιθετική, εξυπηρετεί την ικανοποίηση των συμφερόντων των εργοδοτών. Όταν ασκείται νόμιμα, απλά αναστέλλει τις συμβάσεις εργασίας χωρίς να τις παραβιάζει ενώ όταν ασκείται παράνομα, καθιστά τον εργοδότη υπερέμερο. Για να είναι χρηστή η άσκηση του δικαιώματος εργασίας, πρέπει οι εργοδότες να έχουν καταβάλλει πριν κάθε δυνατή προσπάθεια να αντιμετωπίσουν την κατάσταση.

Η ανταπεργία, όπως και η απεργία, εμφανίζεται με ποικίλες μορφές όπως μερική, προειδοποιητική, ανταπεργία για ορισμένες ώρες του ωραρίου κ.α.

Το Σύνταγμα σε αντίθεση με τη ρητή κατοχύρωση της απεργίας, δεν αναγνωρίζει ούτε κατοχυρώνει ρητά την ανταπεργία. Με το άρθρο λοιπόν 22παρ.3 του 1264/1982, η ανταπεργία απαγορεύεται. Η απαγόρευση της όμως είναι γενική και καλύπτει και την αμυντική ανταπεργία που ως τότε θεωρείτο νόμιμη. Ωστόσο, η απαγόρευση αυτή έρχεται σε σύγκρουση με την Διεθνή Σύμβαση Εργασίας 87/1946 «περί συνδικαλιστικής ελευθερίας» που επικυρώθηκε με τον Ν.4204/1961 σύμφωνα με την οποία εργαζόμενοι και εργοδότες έχουν το δικαίωμα να οργανώνουν ελεύθερα την συνδικαλιστική τους δράση και να μετέχουν σε συλλογικούς εργατικούς αγώνες.

Η υπεροχή της διεθνούς σύμβασης έναντι του νόμου προβλέπεται από το Σύνταγμα όπου ορίζεται πως οι ρυθμίσεις ισχύουν με την επιφύλαξη των διεθνών συμβάσεων εργασίας. Επομένως τίθεται υπό αμφιβολία η δυνατότητα εφαρμογής της απαγόρευσης του νόμου και ιδίως για την αμυντική ανταπεργία, όταν μια απεργία ανατρέπει την ισορροπία των ελεύθερων διαπραγματεύσεων (Δαντάλογλου 2005).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στο άρθρο 23 του Συντάγματός μας κατοχυρώνεται ένα από τα βασικότερα ατομικά δικαιώματα: η συνδικαλιστική ελευθερία. Το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται σήμερα από τα περισσότερα συντάγματα των συγχρόνων δημοκρατιών, αποτέλεσμα των μακροχρόνιων αγώνων και των δυναμικών κινητοποιήσεων του συνδικαλιστικού κινήματος, ήδη από τα τέλη του 18ου αιώνα.

Η σημασία της συνδικαλιστικής ελευθερίας είναι τεράστια, βοηθά τον εργαζόμενο να διασφαλίσει τη θέση του, να βελτιώσει τους όρους και τις συνθήκες παροχής της, την αμοιβή του, ενώ συνάμα αποτελεί σπουδαία εγγύηση της δημοκρατίας και της ελευθερίας, μια και προάγει την κοινωνική ισότητα και θέτει θεμέλια για μια κοινωνία ίσων ευκαιριών. Στα πλαίσια της συνδικαλιστικής ελευθερίας προστατεύονται και τα «συναφή με αυτήν δικαιώματα», η συλλογική αυτονομία και η απεργία. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις μπορούν να διαμορφώνουν μόνες τη δράση τους, να συνάπτουν ΣΣΕ με τους εργοδότες και με αυτές να θέτουν όρους και να διαμορφώνουν τις συνθήκες εργασίας τους, να προβαίνουν σε απεργίες και σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις με τις οποίες διεκδικούν την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Η απεργία αποτελεί «ιερό δικαίωμα» για τους εργαζομένους, το βασικότερο όπλο τους απέναντι στην παντοδυναμία της εργοδοτικής πλευράς. Η απεργία αυξάνει την διαπραγματευτική δύναμη των εργαζομένων. Απεργία των εργοδοτών δεν είναι νοητή, μάλιστα απαγορεύεται ρητά από τον Ν. 1264/1982. Αυτό αποτελεί νόμιμο περιορισμό του δικαιώματος της συνδικαλιστικής ελευθερίας των εργοδοτών και γίνεται έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ισότητα και ισότιμες διαπραγματεύσεις. Όταν όμως το «ιερό» αυτό δικαίωμα ασκείται καταχρηστικά, οδηγεί σε μια πληθώρα προβλημάτων του κοινωνικού συνόλου. Γι' αυτό και θα πρέπει να ασκείται «λογικά» και ορθά δίχως να οδηγεί σε αδιέξοδα και επιπλέον προβλήματα τους πολίτες της χώρας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Στα παραρτήματα τοποθετούμε το υλικό της ερευνάς μας το οποίο είναι δευτερεύουσας σημασίας και δεν χρειάζεται να συμπεριληφθεί μέσα στο κυρίως κείμενό της. Μια και στα παραρτήματα μπορούν να παρουσιαστούν χάρτες, ερωτηματολόγια, εκτενείς πίνακες, ισολογισμοί, αναφορές και άλλα, θα ακολουθήσει και μια αναφορά της εργατικής νομοθεσίας στην Ελλάδα. Αν και το θέμα της πτυχιακής αυτής εργασίας εκτείνεται στα απεργιακά δικαιώματα των εργαζομένων, παραθέτω την προαναφερθείσα νομοθεσία γιατί αποτέλεσε αλλά και συνεχίζει να αποτελεί την βασική αιτία των απεργιακών κινητοποιήσεων ειδικά στις μέρες μας και πραγματικά κατά την διάρκεια της εκπόνησης της εν λόγω εργασίας:

Η εργατική νομοθεσία στην Ελλάδα, σήμερα

Η απεργία προστατεύεται από το Σύνταγμα και τους νόμους. Αποτελεί δικαίωμα των εργαζομένων που ασκείται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις ως μέσο για την διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών, εργασιακών, συνδικαλιστικών & ασφαλιστικών συμφερόντων των εργαζομένων και ως εκδήλωση αλληλεγγύης για τους σκοπούς αυτούς.

Η εργατική νομοθεσία στη Ελλάδα σήμερα περιλαμβάνει ρυθμίσεις ώστε κάθε εργαζόμενος στη χώρα μας να αισθάνεται πολίτης μιας σύγχρονης κοινωνίας και να «απολαμβάνει» ένα ισχυρό ρυθμιστικό πλαίσιο που τον προστατεύει και που ορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.

Πιο συγκεκριμένα, η Εργατική νομοθεσία σήμερα, περιλαμβάνει:

1. Εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανδρών & γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση, στην απασχόληση, στην επαγγελματική εξέλιξη και ανέλιξη, στους όρους και τις συνθήκες εργασίας.(Ν.3488/2006)
2. Ενίσχυση της οικογένειας & λοιπές διατάξεις.(Ν. 3454/2006)
3. Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτου φυλετικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.(Ν. 3304/2005)

4. Όροι, προϋποθέσεις και διαδικασία για την σύσταση και λειτουργιών των Ιδιωτικών Γραφείων Συμβούλων Εργασίας (Προεδρικό Διάταγμα 160/3-8-99)
5. Ρύθμιση ετήσιας άδειας εργαζομένων και άλλες διατάξεις.(Ν. 3302/2004)
6. Καθορισμός πλαισίου λειτουργίας εμπορικών καταστημάτων & καταστημάτων τροφίμων.(Νόμος Κ.Υ.Α. 1162/6-3-97)
7. Ρύθμιση θεμάτων Εργασίας, συνδικαλιστικών δικαιωμάτων υγιεινής & ασφάλειας των εργαζομένων, και οργάνωσης του Υπουργείου Εργασίας & των εποπτευόμενων από αυτό νομικών προσώπων & άλλες διατάξεις. Περιλαμβάνει σε άρθρα του και τον καθορισμό λειτουργίας καταστημάτων(Ν. 2224/94)
8. Ρυθμίσεις για τους εργαζομένους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου.(Π.Δ. 81/2003)
9. Σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχ/σεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχ/σεων - σε συμμόρφωση με την Οδηγία 98/50 ΕΚ του Συμβουλίου.(Ν. 2224/94)
10. Προώθηση απασχόλησης & άλλες διατάξεις.
11. Ρύθμιση εργασιακών σχέσεων, σύσταση Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας και άλλες διατάξεις.(Ν. 2639/98)
12. Εφαρμογή της ισότητας των φύλων στις εργασιακές σχέσεις και άλλες διατάξεις.(Ν. 1414/84)
13. Μέτρα για την προστασία των εργαζομένων που αποσπώνται για την εκτέλεση προσωρινής εργασίας στο έδαφος της Ελλάδας, στο πλαίσιο διεθνικής παροχής υπηρεσιών.(Π.Δ.219/2000)
14. Εργασίες, έργα και δραστηριότητες στις οποίες απαγορεύεται να απασχολούνται οι ανήλικοι.(Υ.Α. 130621)
15. Αναδιάρθρωση ΟΑΕΔ και άλλες διατάξεις. Περιλαμβάνει σε άρθρο του την απαγόρευση νυχτερινής εργασίας ανηλίκων. Επίσης με Υ.Α. περιλαμβάνει

ρυθμίσεις όρων, προϋποθέσεων & διαδικασίας εφαρμογής των διατάξεων που αφορούν τις Εταιρίες Προσωρινής Απασχόλησης.(N. 2956/01)

16. Μέτρα για την προστασία των νέων κατά την εργασία σε συμμόρφωση με την οδηγία 94/33 ΕΚ(Π.Δ. 62/98)

17. Μέτρα για την προστασία ανηλίκων κατά την απασχόληση και άλλες διατάξεις(N.1837/89)

18. Προστασία και διευκόλυνση των εργαζομένων με οικογενειακές υποχρεώσεις-Τροποποιήσεις & βελτιώσεις εργατικών νόμων. Περιλαμβάνει σε άρθρα του και την ρύθμιση περί γονικής άδειας.(N. 1483/84)

19. Μερική απασχόληση και υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα(N. 3174/2003)

20. Ρυθμίσεις για τους εργαζόμενους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου στο δημόσιο τομέα.(Π.Δ. 164/2004).

21. Μερική απασχόληση στο Δημόσιο, τους Ο.Τ.Α. και στα ΝΠΔΔ.(N. 3250/2004)

22. Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας & άλλες διατάξεις.(N. 2910/2001)

23. Ελάχιστες προδιαγραφές για την οργάνωση του χρόνου εργασίας σε συμμόρφωση με την οδηγία 93/104 ΕΚ.(Π.Δ. 88/1999)

24. Μέριμνα για τη απασχόληση προσώπων ειδικών κατηγοριών και άλλες διατάξεις.(N. 2643/98)

25. Κοινωνικός διάλογος για την προώθηση της απασχόλησης και την κοινωνική προστασία & άλλες διατάξεις. Περιλαμβάνει διατάξεις για την κανονική ετήσια άδεια, τις αποζημιώσεις, τις περιπτώσεις εργασίας Κυριακής & αργίας, το ωράριο φορτηγών αυτοκινήτων και άλλων παρόμοιων περιπτώσεων.(N. 3144/03)

26. Μέτρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας.(N. 3227/2004)